

Handläggare
Charlotte Sundvall
Telefon: 08-50818070**Till**
Farsta stadsdelsnämnd
2025-04-24

Underlag för budget 2026 med inriktning 2027 och 2028 för Farsta stadsdelsnämnd

Förslag till beslut

1. Farstas stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens förslag till underlag för budget 2026 med inriktning för 2027 och 2028 med bilagor, och överlämnar den till kommunstyrelsen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Underlag för budget 2026 med inriktning för 2027 och 2028 beskriver Farsta stadsdelsnämnds strategiska prioriteringar och identifierade behov de kommande åren.

Bakgrund

Stadsdelsnämnden ska lämna ett underlag till kommunstyrelsen inför arbetet med stadens budget 2026. Underlaget ska fänga strategiskt prioriterade frågor som berör kärnverksamheten. Fokus är på de frågor och faktorer som har störst påverkan på verksamhetens utveckling och ekonomi under perioden 2026-2028, utifrån förändringar i omvärlden och i den egna verksamheten. I underlagen ska nämnderna redovisa verksamhetens utveckling de senaste åren och analysera de kommande årens utveckling samt konsekvenser för staden. Större avvikelser eller förändringar jämfört med gällande plan för åren 2026 och 2027 ska analyseras. Nytt för i år är att stadsdelsnämnderna i samarbete med berörda

facknämnder och bolag analysera lokala utvecklingsbehov och ta fram gemensamma strategiska prioriteringar.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom stabsenheten tillsammans med förvaltningsledningen och i samråd med chefer och nyckelpersoner inom respektive avdelning.

Fredrik Karlsson
Tillförordnad Stadsdelsdirektör
Första stadsdelsförvaltning

Innehållsförteckning

1 Strategisk inriktning	5
2 Lokala utvecklingsbehov	9
2.1 Välbefinnande och hälsa.....	9
2.2 Uppväxtvillkor och utbildning	11
2.3 Arbete och företagande.....	12
2.4 Boende och stadsmiljö.....	14
2.5 Demokrati och trygghet.....	16
2.6 Miljö och klimat	17
3 Planeringsförutsättningar för nämndens verksamhetsområden	19
3.1 Förskoleverksamhet.....	19
3.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid.....	21
3.3 Äldreomsorg	22
3.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	25
3.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri.....	27
3.6 Stadsmiljöverksamhet.....	29
3.7 Ekonomiskt bistånd	31
3.8 Arbetsmarknadsåtgärder.....	32
3.9 Övrigt.....	33
4 Sammanfattande ekonomisk analys	35
4.1 Drift	35
4.2 Investeringar	39
4.3 Verksamhetsprojekt.....	40
5 Lokalförsörjningsplan.....	40
5.1 Sammanfattning.....	40
5.2 Planeringsförutsättningar.....	40
5.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling.....	41
5.4 Samverkan	42
5.5 Lokalplanering - ej pedagogisk verksamhet.....	43
5.5.1 Nuläge 31 januari 2025	43
5.5.2 Behov och planering av lokaler för år 2026-2033 (första planeringsperioden)	44

5.5.3	Behov och planering för lokaler år 2034-2045 (andra planeringsperioden)	44
5.6	Lokalplanering - pedagogisk verksamhet.....	45
5.6.1	Nuläge 31 januari 2025	45
5.6.2	Planering av lokaler för år 2026-2033 (första planeringsperioden)	45
5.6.3	Planering av lokaler för år 2034-2045 (andra planeringsperioden)	47
5.7	Övrig information	47
6	Övriga redovisningar	47

Bilagor

Bilaga 1: Sdn18 Blanketset

Bilaga 2: 718 LFP2025 Farsta stadsdelsnämnd

Bilaga 3: Boendeplan LSS SoL region östra söderort 2025-2035

Bilaga 4: Regional boendeplan för äldre 2026 med utblick mot 2050 Östra söderort

Bilaga 5: Klimatinvesteringar 2026-2028

Bilaga 6: Klimatanpassning investeringar 2026-2028

1 Strategisk inriktning

Demografisk utveckling under planperioden samt på längre sikt

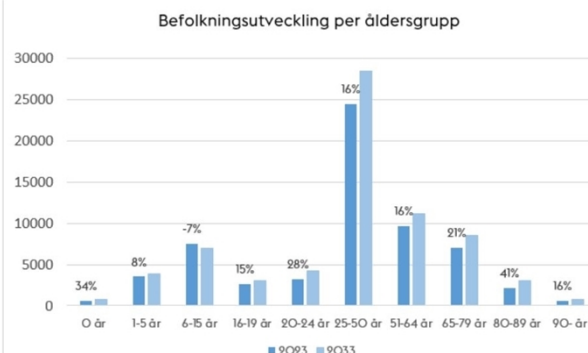
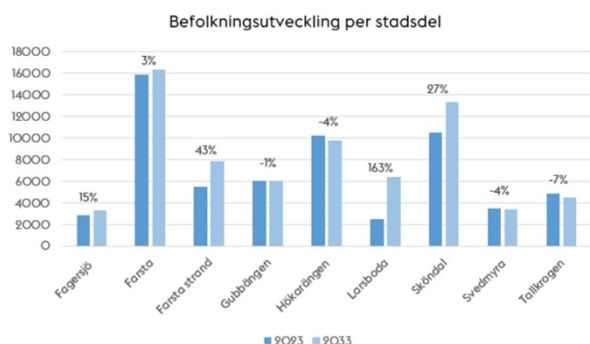
Farstas befolkning väntas öka med 15 procent fram till 2033, vilket är i en dubbel takt som Stockholms stad. Det är framför allt i Larsboda, Farsta strand och Sköndal som befolkningen väntas öka mest. Några stadsdelar i norra Farsta väntas få en marginell befolkningsminskning.

Under perioden 2026-2028 beräknas befolkningen öka i ganska liten omfattning, den stora befolkningsökningen finns i prognoserna framför allt i slutet av prognosperioden.

Konjunkturläget innebär fortsatt att vissa bostadsprojekt är pausade samtidigt som barnafödande är fortsatt lågt. I årets befolkningsprognos skrivs barnafödandet ner ytterligare även om antalet födda väntas öka över en tioårsperiod. Den nuvarande nedgången i barnafödande kommer inom kort att påverka antalet barn i låg- och mellanstadieåldern som väntas minska den kommande tioårsperioden. Befolkningsprognosen visar också att andelen äldre fortsatt kommer öka och jämfört med föregående befolkningsprognoser så ser ökningen ut att bli ännu större än tidigare prognoser. Den befolkningsgrupp som ökar mest är gruppen 80-89 år men även i gruppen 65-79 år. Historiskt sätt har Farstas äldre omsorgsbehov tidigare än genomsnittet för staden.

Osäkerheterna i befolkningsprognoser innebär en osäkerhet, särskilt när det gäller när den projekterade ökningen av antal barn i förskoleålder blir lägre än vad prognoserna visar. Då riskerar nämnden dels att lokalkostnadens andel av budgeten ökar framöver, dels att stå med ett överskott på förskolelokaler samt ett överskott på personal.

Ar	0 år	1-5 år	6-15 år	16-19 år	20-24 år	25-50 år	51-64 år	65-79 år	80-89 år	90- år	Totalt
2025	621	3368	7505	2885	3293	24553	10011	7377	2310	681	62604
2026	623	3309	7451	2959	3445	24736	10131	7485	2402	685	63226
2027	627	3243	7362	3013	3556	24930	10196	7538	2548	681	63693
2028	647	3284	7256	2993	3721	25261	10318	7712	2631	679	64502
2029	672	3352	7143	3021	3834	25760	10393	7931	2696	681	65483
2030	704	3456	7034	3034	3992	26345	10537	8095	2791	688	66677
2031	738	3559	7010	2995	4079	26921	10738	8260	2893	689	67882
2032	779	3681	6972	3034	4126	27588	10930	8401	2967	714	69192
2033	831	3848	6985	3046	4192	28405	11173	8546	3027	751	70804

Övergripande utveckling i stadsdelsområdet

Stadsdelen ligger, likt tidigare år, något under stadens snitt när det gäller samtliga socioekonomiska indikatorer. Framförallt när det gäller genomsnittlig inkomst och utbildningsnivå, dock är det stor variation inom stadsdelen. Överlag har de norra stadsdelarna bättre socioekonomiska förutsättningar än de södra. Fördelningen av upplåtelseformer inom stadsdelsområdet är ojämn där de södra stadsdelarna har högre andel hyresrätter. Fagersjö är den stadsdel som sticker ut när det gäller socioekonomiska faktorer och stadsdelsnämnden har gjort bedömningen att ett särskilt fokus behöver läggas på Fagersjö. Det handlar dels om att öka skolresultaten och säkerställa att fler kommer ut i arbete. I den analys som nämnden gjort tillsammans med flera facknämnder och bolag visar att föreningslivet är svagt i Fagersjö och att det idag är brist på naturliga mötesplatser som är viktiga för att bygga en kollektiv förmåga lokalt. Flera nämnder lyfter i den gemensamma analysen svårigheterna att genomföra särskilda insatser i en stadsdel med så pass få boende. Att bygga kollektiv förmåga är centralt för att stärka tilliten till varandra och öka tryggheten lokalt.

Område	Folkmängd	Utländsk bakgrund	Andel eftergymnasial utbildning	Inkomst kvinnor (20-64 år)	Inkomst män (20-64 år)	Öppet arbetslösa kvinnor	Öppet arbetslösa män	Ekonomiskt bistånd	Ohälsotal kvinnor	Ohälsotal män
Fagersjö	2 846	61%	42%	313 500	376 200	5,8%	4,8%	2,5%	20,9	18,7
Färsta	15 851	43%	48%	350 400	406 500	3,2%	3,6%	1,9%	26,9	16,5
Färsta strand	5 506	42%	49%	343 000	397 600	4,3%	3,1%	2,3%	31,9	20,3
Gubbängen	6 045	26%	60%	376 000	433 000	2,8%	3,6%	0,9%	19,9	13,6
Hökarängen	10 203	32%	53%	338 600	375 100	3,3%	4,1%	2,4%	30,9	22,3
Larsbo da	2 438	35%	60%	399 400	469 800	2,3%	2,2%	0,4%	14,3	11,4
Sköndal	10 502	23%	60%	432 100	507 400	1,9%	2,8%	1,3%	19,9	12,7
Svedmyra	3 503	23%	64%	428 200	513 500	2,5%	2,0%	1,0%	19,6	14,7
Talkro gen	4 829	20%	63%	399 200	487 900	1,4%	2,0%	0,8%	16,9	12,1
Färsta totalt	61 723	34%	54%	372 500	433 700	3,0%	3,3%	2,0%	24,2	16,4
Stockholm	988 943	35%	63%	438 900	553 900	2,9%	2,9%	1,9%	17,5	12,2

Ett annat område som sticker ut är ohälsotalen, särskilt i Hökarängen och Färsta strand som har de högsta ohälsotalen i hela Stockholm. Även ekonomiskt bistånd är högre i de stadsdelarna och det finns en tydlig koppling mellan ohälsotalen och psykisk ohälsa och/eller missbruk. Utifrån den lokala lägesbilden (inom SÖKen) konstateras att det finns en koppling mellan psykisk ohälsa/missbruk, våld och även otrygghet i flera av nämndens olika stadsdelar. Otryggheten är generellt högre i Färsta än stadens genomsnitt men det skiljer mellan stadsdelar och även inom stadsdelar fluktuerar det över tid. Färsta har under många år haft en

hög andel försöks- och träningslägenheter som placeras i stadsdelen, med särskilt fokus på Hökarängen. De allra flesta av de som får FoT-lägenhet i Farsta är personer som placeras av andra stadsdelsnämnder och få av dem är Farstas egna. Det beror framför allt på att det finns många små och billiga hyresrätter i just Hökarängen. Det finns ett behov att titta på de mekanismer som styr detta för att säkerställa en mer jämn fördelning över staden.

De lägre socioekonomiska faktorerna har även effekter på äldreomsorgen i Farsta. Det finns generellt en koppling mellan låg socioekonomisk status och omsorgsbehov bland de medborgare som fyllt 65 år. I Farsta, som har en lägre socioekonomisk status än stadens snitt, ser också att omsorgsbehovet är större bland Farstas äldre men också att omsorgsbehovet uppkommer tidigare än i många andra stadsdelar.

Under de senaste åren har stadsdelsnämnden i samverkan med bland annat polis och skola identifierat barn och unga i riskzon för kriminalitet som en prioriterad målgrupp. Genom arbetet med Trefas har placeringskostnaderna ökat kraftigt men nämnden bedömer att det också har gett önskade effekter lokalt. Den nya socialtjänstlagen kommer också ha ett ökat fokus på tillgänglighet och tidiga insatser utan krav på behovsprövning. Trots att den nya lagen ger ökade möjligheter till att bland annat tidigt stöd ser nämnden en utmaning med exempelvis att insatser utan individuell behovsprövning inte får ges till barn under 15 år utan föräldrars samtycke.

En annan geografisk plats är Farsta centrum är en viktig knutpunkt i hela Söderort med hög folkgenomströmning på dagtid. Det innebär bland annat att Farsta centrum är ett område många ordningsstörningar med hög brotsutsatthet. Finns också utmaningar kopplat till otrygghet till följd av ungdomshäng och missbruksrelaterade utmaningar. Dagtid är det många som rör sig i områdena men på kvällstid är det färre vilket också bidrar till otrygghetskänslan och stadsdelsnämnden ser ett behov av att aktivera centrumområdet under fler av dygnets timmar, detta genom att utveckla fler tredjerum, kultur men också genom att bygga fler bostäder i enlighet med ambitionerna i Tyngdpunkt Farsta.

Utmaningar

- **Fagersjö**

Fagersjö som har större, och delvis andra, socioekonomiska utmaningar än resten av stadsdelsnämndsområdet och en växande otrygghet till följd av gängkriminalitet kan skådas. Idag finns ingen naturlig mötesplats för de boende att bygga kollektiv förmåga och föreningslivet lokalt är svagt. Samtidigt ger flera facknämnder och bolag uttryck för att stadsdelen är för liten för att motivera särskilda satsningar. Det gör att det finns anledning att ta tillsammans med berörda aktörer ta ett nytt grepp om utvecklingen av Fagersjö.

- **Missbruk, ohälsa, otrygghet och bostadssegregation**

I Farsta, med särskilt fokus på Hökarängen finns det en målgrupp med personer som lider av psykisk ohälsa och missbruksproblematik. Det är en grupp med långvarigt ekonomiskt bistånd och där det finns en koppling till såväl gängkriminella som ökad risk för våld i parrelation. Utmaningen hänger också med upp i åldrarna och Farstaborna har ofta behov av äldreomsorgsinsatser tidigare som yngre-äldre än i många andra stadsdelar till följd av högre ohälsa. Ett större omsorgsbehov för yngre

äldre ger även budgetmässiga utmaningar då kostnaderna mer motsvarar nivå för äldre-äldre (äldre än 80 år) En orsak till utmaningen är att Hökarängen består av många små hyresrätter och det finns ett behov av att bygga mer blandat.

- **Farsta centrum**

Farsta är en knutpunkt i stadsdelen och i hela Söderort. Samtidigt finns det utmaningar med otrygghet, särskilt kvällstid, missbruk och brist på tredje stadsrum. Kopplat till det upplever också stadsdelsförvaltningen en utmaning i att erbjuda en bra verksamhet med medborgarkontor och reception som möter de behov som farstaborna har. För att komma tillrätta med utmaningen behöver stadens nämnder och bolag arbeta tillsammans och de beslutade planer som finns för Farsta centrum realiseras.

- **Den demografiska utvecklingen**

Den demokratiska utvecklingen innebär stora utmaningar när det kommer till verksamhetsplanering, kompetens- och lokalförsörjning. Minskat barnafödande innebär minskade barngrupper i förskolan och en svårighet att förutspå ekonomiska förutsättningar, lokalbehov och bemanning samtidigt som processer kring lokalplanering och kompetensförsörjning kräver mer långsiktiga planeringsförutsättningar. Utmaningen finns även om andra verksamhetsområden, till exempel inom LSS. Inom äldreomsorgen finns behov av att öka antalet medarbetare i takt med att de äldre blir fler och omsorgsbehovet ökar. Inom förskolan ser vi det omvända när öka när minskat barnafödandet, med mindre barngrupper inom förskolan som följd, riskerar att medföra en övertalighet av personal. Här kan omställning komma att bli aktuellt och nämnden ser ett behov av stöd inom detta område.

Möjligheter

- **Parkdrift i egen regi**

Nämnden ser en stor möjlighet i att återta parkdrift i egen regi för att på så sätt få en ökad rådgivning över verksamheten som möjliggör ett mer flexibelt arbetssätt med bättre kontroll över verksamhetens ekonomi. Med egen personal kan verksamheten styra kompetensutveckling och säkra lokalkännedom. Tillsammans kan detta leda till en stärkt kvalitet på parkskötseln.

- **Ny socialtjänstlag**

Den nya socialtjänstlagen kommer ge ökade möjligheter för socialtjänsten att arbeta mer förebyggande, jämställd och lättillgänglig jämfört med idag. På så sätt sänka trösklarna, nå invånare tidigt, innan problemen växt sig stora. Socialtjänsten ska också jobba kunskapsbaserat. Omställningen kommer att pågå under flera år och innebär förutom fokus på att kunna erbjuda tidiga insatser även hantering av ärenden med omfattande problematik som kräver myndighetsutövning. En del insatser som tidigare varit biståndsbedömda ska istället ges på den så kallade friytan, lagrum förtydligas och förändras och förebyggande arbete och tidiga insatser ska utökas.

- **Digitalisering och AI**

Nämnden ser inom flertalet verksamhetsområden möjligheter med ökat fokus på digitalisering som stödjer och effektiviserar verksamheternas processer. Inom individ-, familje- och äldreomsorg kan dokumentation underlättas och effektiviseras. Nämnden ser att trygghetsskapande teknik kommer behövas för att hantera den demografiska

utvecklingen. Nämnden ser digitalisering och digitala verktyg som såväl en möjlighet som en nödvändighet för att mer flexibelt kunna möta såväl nuvarande som kommande och förändrade målgruppers förväntningar och behov.

Under planperioden hoppas nämnden kunna nyttja AI i större utsträckning. AI bedöms skapa stora möjligheter för verksamheterna inom flertalet områden. Merparten av nämndens verksamheter hanterar känsliga personuppgifter och information belagd med sekretess, vilket gör att det finns ett stort behov av AI-funktionalitet som är säker nog att nyttja i sådana sammanhang. Det är viktigt att användningen sker i takt med befintlig lagstiftning avseende informationssäkerhet och skyddet för den personliga integriteten.

2 Lokala utvecklingsbehov

2.1 Välbefinnande och hälsa

Redogörelse

Ohälsotalen har sjunkit i hela Stockholms sedan 2015. Även i Farsta har ohälsotalen sjunkit men inte i samma takt som resten av Stockholm och idag finns de högsta ohälsotalen i hela staden i Farsta strand och Hökarängen. I Hökarängen är det framför allt männen som sticker ut medan det i Farsta strand främst är kvinnor.

Sociala och ekonomiska förutsättningar har stor betydelse för hälsan, både direkt och indirekt. Ogynnsamma villkor för hälsan är till exempel låg inkomst och kort utbildning. Invånare i Farsta stadsdelsområde har i jämförelse med övriga staden en lägre inkomst och andel invånare med eftergymnasial utbildning är färre än stadens genomsnitt.

I flera av Farstas stadsdelar, med särskilt fokus på Hökarängen finns det en problematik med psykisk ohälsa, missbruk och våld. Statistik visar att hälften av alla LOB:ar (lagen om omhändertagande av berusade personer) i stadsdelen sker i Hökarängen. Därutöver visar bland annat polisens brottsstatistik att Farsta stadsdelsnämnd uppvisar siffror högt över genomsnittet i Stockholms stad vad gäller brott i parrelation. Polisen ser en tydlig koppling mellan våld och psykisk ohälsa/missbruk men också en hög otrygghet kopplat till missbruk i de aktuella områdena. Farsta stadsdelsnämndsområde, och framför allt Hökarängen har en hög andel förmedlade försöks- och träningslägenheter (se mer under boende och stadsmiljö) vilket ökar ohälsan då missbruk och psykisk ohälsa är två faktorer som ofta förekommer bland de som är i behov av FoT-lägenheter.

Inom Farsta stadsdelsområde finns utmaningar kopplat till målgruppen yngre äldre vars ohälsa är betydligt högre än stadens genomsnitt. Målgruppen har också i större utsträckning behov av tidiga omsorgsinsatser. Andelen invånare 65 år och äldre med biståndsbedömda insatser är 15,9 procent i Farsta vilket kan jämföras med stadens genomsnitt på 12,9 procent. Tilläggas bör också den grupp av yngre äldre som idag i större utsträckning än tidigare flyttas över med insatser från avdelningen för individ och familj (framför allt vuxen och funktionsnedsättning) till äldreomsorgen. Det är en målgrupp som tidigare sällan aktualiserats inom äldreomsorgen.

Analys

Det finns all anledning att fokusera och medvetet jobba mot målgruppen som lider av missbruk och psykisk ohälsa i syfte att minska ohälsan. Dels för individen, dels för att minska de följd effekter som kommer som till exempel otrygghet och våld. En av intentionerna med den nya socialtjänstlagen är att utveckla socialtjänsten mot ett mer behovsbaserat och flexibelt insatsutbud. Det är angeläget att socialtjänsten utvecklas i den riktningen. Den hjälp som erbjuds ska baseras på bästa tillgängliga kunskap för vad som kan göra mesta möjliga nytta för individen oavsett ålder.

När stadens prognoser för att beräkna behov av äldreomsorg genomförs utgår de främst från utvecklingen i åldersgruppen 80 år och äldre. För att skapa mer träffsäkra behovsprognoser behöver det ske ett skifte där behovet av äldreomsorg inte endast baseras på ålder utan även på faktorer som psykisk och fysisk hälsa, socioekonomisk status samt social samvaro.

Utvecklingsbehov kopplat till utmaningar med ohälsa hos yngre äldre behöver hanteras på kort och på lång sikt. På kort sikt behöver de förebyggande insatserna fokusera på att i större utsträckning nå målgruppen, hemtjänsten behöver stärkas inom områdena missbruk och psykisk ohälsa och prognosen för omsorgsinsatser anpassas efter ett antagande om större behov av insatser i tidigare åldrar. På lång sikt behöver tidiga insatser utvecklas och stärkas för att bryta eventuella generationsarv av ohälsa.

Brotten i parrelationer samt brott mot barn innebär fler reella riskfaktorer och försvagar individens skyddsfaktorer vilket har en stor påverkansgrad negativt på välbefinnande och hälsa för de drabbade. Brott i parrelationer sker i stor grad i offrets egen bostad. I områden med lägre socioekonomiska förutsättningar är färre individer ägare till sitt eget boende eller att själv stå som avtalspart på hyreskontraktet. Detta är inte sällan en försvårande omständighet för att offret ska kunna bryta upp från en brottsfylld relation. Det är därför viktigt att just i områden som Hökarängen se vilka möjligheter som finns för att göra det enklare att kunna få bostad när en vill och eller bör bryta upp från en brottsfylld parrelation men också rusta bostadsbolagen med kunskap om brott i nära relation samt missbruk.

Strategisk prioritering

- Samverkan mellan stadsdelsnämnden och socialnämnden i det uppsökande arbete riktat mot våldsutövare och våldsutsatta som har problem med skadligt bruk och beroende samt psykisk ohälsa. Det handlar dels om ett uppsökande arbetet för att nå utsatta målgrupper som vistas i offentliga miljöer, dels om att stärka individernas hälsa och integration i samhället. Arbetet behöver utvecklas mellan nämnderna och bolagen kring målgruppen. Möjligheterna till en bredare utbildning inom psykisk ohälsa behöver, i samverkan med socialnämnden, utredas och vända sig till såväl stadsdelsnämndens egna verksamheter som till de kommunala bostadsbolagen.
- Stärka äldreomsorgens arbete med en målgrupp med högre ohälsa. Dels handlar det om att skapa mer likvärdig äldreomsorg inom staden och där behovsprognoserna behöver kompletteras med sociala faktorer som socioekonomi och ohälsa och inte bara utgå från ålder, dels handlar det om att stärka det interna arbetet genom utbildning av medarbetare kopplat till psykisk ohälsa och missbruksproblematik.

2.2 Uppväxtvillkor och utbildning

Redogörelse

Farsta har en inskrivningsgrad i förskolan/pedagogisk omsorg på 95,5 procent 2024 vilket är en relativt hög siffra. Det skiljer mellan stadsdelarna och lägst är den i Farsta strand. En utmaning inom förskolans kompensatoriska uppdrag är barn med låg närvaro. Under 2025 ska närvaron i förskolan kartläggas för att kunna planera för insatser samt en ökad samverkan mellan förskolan och socialtjänsten i syfte att öka psykiskt hälsa och minska utsatthet.

På skolorna i stadsdelsområdet finns en stor variation vad gäller socioekonomiskt index. Skolornas index har sjunkit de senaste åren men det är fortfarande fem av de tio kommunala grundskolor i Farsta som har ett högre socioekonomiskt index än snittet i staden (index 100). Högst ligger Fagersjöskolan (215) och Hökarängsskolan (170). I oktober 2024 hade de kommunala skolorna i stadsdelen totalt 63 elever med mer än 50 procents frånvaro. För samma period 2023 var det 64 elever och 79 elever 2022. Minskningen härleds till en samverkan som gett de kommunala grundskolorna ökade kunskaper och bättre verktyg för uppföljning.

I betygsresultaten för årskurs 6 ser vi en positiv trend, likaså vad gäller behörigheten till gymnasiet. Samtliga kunskapsresultat i årskurs 6 och 9 för de kommunala skolorna i stadsdelen är lägre än stadens genomsnitt men varierar mellan skolorna.

Andelen barnfamiljer i behov av ekonomiskt bistånd har under 2024 ökat och ligger nu på 1,7 procent. Farsta ligger över stadens genomsnitt och under 2024. Även andelen långvariga biståndsmottagare i stadsdelen är fortsatt relativt hög. Det antyder att vissa barnhushåll har svårt att bryta biståndsberoendet, trots den övergripande förbättringen.

Farsta stadsdelsområde har under föregående år skyddsplacerade fler barn, unga och unga vuxna samt att fler personer vill ha hjälp att lämna en kriminell livsstil. Under 2024 hade nämnden i snitt 7 till 9 SiS-placeringar, vilket kan jämföras med 0-2 stycken innan arbetet med Trefas inleddes. Under 2024 skedde en ökning av deltagande i föräldrastödsprogrammen, från 63 deltagare 2023 till 162 deltagare 2024. Ökningen beror till stor del på ett ökat behov och intresse samt en satsning på fler gruppleddare för att kunna erbjuda fler grupper.

Analys

Genomförd skolgång är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för att skapa goda samhällsmedborgare, öka psykisk ohälsa och minska risken för att barn och unga dras in i kriminalitet. Stadsdelsnämnden har ett fungerande samarbete med utbildningsnämnden men för att säkerställa likvärdiga uppväxtvillkor finns ett behov av ökad samverkan mellan stadsdelsnämndens olika verksamheter och skolorna i området. Det finns också ett stort behov av ökad samverkan med alla fristående skolor i området.

En annan viktig skyddsfaktor är familjen. Det finns ett behov av att utveckla stadsdelens förebyggande arbete som riktar sig till föräldrar då det finns en historik av att endast nå en liten del av målgruppen. För att öka möjligheten att nå de föräldrar som inte på egen hand anmäler sig till ett föräldraskapsstödsprogram behövs en utvecklad samverkan med skolorna.

Utifrån strategin att förhindra att barn och unga dras in i kriminalitet finns ett behov att

samordna det våldsförebyggande arbetet mellan skola, polis och stadsdelens verksamheter, till exempel fritiden och fält. Stärka befintliga samverkansforum och se över nuvarande samverkansformer för att i tidigt skede kartlägga och sätta in relevanta åtgärder för att förhindra att barn och unga dras in i kriminalitet.

Det finns en oro för det fortsatta ekonomiska läget i samhället och att det ska resultera i fler barnfamiljer med ekonomiskt bistånd. Bostadssociala insatser krävs med en förbättrad samverkan mellan socialtjänsten och bostadsbolag då detta kan skapa bättre förutsättningar för stabilt boende och minskat biståndsberoende. Fokus på barn och unga behövs fortsatt, för att bryta generationsöverskridande ekonomisk utsatthet kan satsningar på barn och ungas framtidsmöjligheter i Farsta vara avgörande.

Det föreslås nu alternativ på olika förändringar inom försörjningsstödet som behöver bevakas kommande år eftersom de kommer få stor påverkan på arbetet inom verksamhetsområdet. Ett av dem är den av regeringen föreslagna aktivitetsplikten, en utredning om sysselsättningskrav för ekonomiskt bistånd som kommer leda till att behovet av arbetsförberedande insatser ökar. Med tanke på antalet återremitteringar nämnden idag tar emot från Jobbtorg kan man se behov av att överbrygga det glapp som nämnden upplever idag, då Jobbtorg inte kan erbjuda stöd och insatser till en del av våra målgrupper.

Strategisk prioritering

- Förhindra att barn och unga dras in i kriminalitet. Arbetet för att stärka dessa skyddsfaktorer kring barn och unga behöver prioriteras. Samverkan runt barn och unga som begår brott eller riskerar att begå brott är avgörande på både grupp- och individnivå.
- I syftet att underlätta för fler föräldrar, med fokus på grupper som staden haft svårt att nå, att delta i föräldrastödprogram ska stadsdelsnämnden tillsammans med bland annat socialförvaltningen utformningen av föräldrastödsprogram. Familjecentraler, ungdomsmottagningar, SkolFam och föräldrastödsprogram är exempel på insatser inom öppenvård som nämnden i samarbete med socialnämnden och andra stadsdelsnämnder ska utveckla.

2.3 Arbete och företagande

Redogörelse

I Farsta är arbetslösheten högre än genomsnittet i staden. Fler personer i Farsta är inskrivna som arbetssökande eller deltar i arbetsmarknadsprogram med aktivitetsersättning jämfört med stadens genomsnitt. Särskilt hög är den öppna arbetslösheten i Fagersjö men även i kringliggande stadsdelar.

Både för staden totalt och för Farsta kan nämnden se en ökning av både antal och andel arbetslösa från mitten av 2023 och framåt. Farsta har en mer tydlig uppgång i arbetslösheten under 2024, medan ökningen i staden totalt är mer utjämnad. Staden totalt har en andel på cirka 2–3,5 procent för öppet arbetslösa och cirka 2–2,5 procent för personer i program. Farsta har en högre arbetslöshetsandel: cirka 3–4 procent öppet arbetslösa och cirka 3–4,5 procent i program. Arbetslösheten i Farsta uppvisar en tydlig könsskillnad, där andelen inskrivna

arbetslösa unga män (18–24 år) är betydligt högre än motsvarande andel för kvinnor i samma åldersgrupp. Detta tyder på att unga män i Farsta löper en högre risk att stå utanför arbetsmarknaden.

Farsta har en högre andel utlandsfödda, personer med kort utbildningsbakgrund, bristande kunskaper i svenska språket, unga som varken studerar eller arbetar.

Idag finns 16 500 arbetstillfällen i Farsta och totalt 2500 arbetsställen vilket framför allt är kopplat till området runt Farsta centrum och Larsboda. För utvecklingen av Farsta centrum med omnejd finns det nu gällande och delvis genomförda programmet Tyngdpunkt Farsta. Ett av delmålen i programmet är att utveckla Farsta centrum och skapa urbana stråk. Att öka antalet arbetsplatser i Farsta är avgörande för att åstadkomma en urban och funktionsblandad stadskärna. Det är också en viktig del i att uppnå målet om fler arbetsplatser i söderort. En blandning av verksamheter, handel och bostäder ger inte bara en levande stadsmiljö under hela dygnet, utan skapar också förutsättningar för hållbara resmönster. De delar av Tyngdpunkt Farsta som rör Farsta centrum är i stora delar ännu inte realiserade.

Analys

Nämnden ser ett behov av att utöka egna arbetsförberedande insatser för personer som står långt från arbetsmarknaden och som ännu inte omfattas av Jobbtorg Stockholms insatser. Behovet av dessa arbetsförberedande insatser kommer fortsätta öka.

För att minska arbetslösheten, särskilt bland unga män i Farsta, är samordnade insatser mellan olika aktörer avgörande. Nämnden ser ett behov av att stärka samverkan mellan myndigheter som socialtjänsten, Arbetsförmedlingen, FINSAM-teamet och Jobbtorg Unga som spelar en viktig roll i att samordna stödinsatser. Ett fortsatt och utökat samarbete behövs för att ge unga en tydlig väg till arbete eller utbildning.

Då klyftan mellan könen bland arbetslösa är som störst i Farsta kan riktade insatser för unga män vara nödvändiga. Detta kan inkludera yrkesutbildningar, praktikprogram och mentorskap inom branscher där det finns rekryteringsbehov.

Ungdomar i biståndshushåll anmäls redan till Jobbtorg Unga, men ytterligare stöd kan behövas för att skapa en mer stabil väg till självförsörjning.

Det är viktigt att Farsta centrum får fortsätta utvecklas i enlighet med Tyngdpunkt Farsta. Det kan bidra till fler arbetstillfällen och mötesplatser. Fler bostäder i centrum kan ge bättre underlag till den kommersiella och kulturella verksamheten. Utveckling av bostäder i enlighet med Tyngdpunkt Farsta kan också bidra till att öka tryggheten och skapa fler tredje rum och ett mer blandat utbud i centrum som gör att det blir attraktivt att besöka även kvällstid men också för företag att etablera sig. Det är en utveckling som skulle gynna hela stadsdelsområdet. Det är därför angeläget att de planer och den utveckling för Farsta centrum som beskrivs i Tyngdpunkt Farsta genomförs. Här kan även stadens verksamheter i form av kulturnämnden genom bland annat verksamheten på Fanfaren, stadsdelsnämndens planer på ett mer publikt medborgarkontor och stadens gemensamma insatser för att aktivera gator och torg bidra. Tredjerum, kultur och aktivering av platser är också en viktig del i att öka tryggheten och skapa bättre förutsättningar för näringsliv.

Strategisk prioritering

- Skapa mer levande centrum genom att tillsammans med berörda aktörer fortsätta utveckla Farsta centrum i enlighet med inriktningen i Tyngdpunkt Farsta. På så sätt skapa bättre förutsättningar för näringslivet samt trygghetsskapande insatser i såväl den fysiska miljön som preventiva sociala insatser. Det inkluderar även att skapa fler tredje stadsrum för att levandegöra Farsta centrum även utanför butikernas öppettider. Ett exempel är att utveckla Fanfaren till en kulturnod lokalt i Farsta.
- Utöka de arbetsförberedande insatser för personer som står långt från arbetsmarknaden och som ännu inte omfattas av Jobbtorg Stockholm. Ett utökat samarbete med arbetsförmedlingen behövs även kring OSA-anställningar.

2.4 Boende och stadsmiljö**Redogörelse**

Sedan år 2000 har Farstas befolkning ökat med 44 procent. Sammantaget har byggandet medfört en positiv utveckling för Farstabornas socioekonomiska förutsättningar, men inte i samma takt som i andra expansiva stadsdelar. Samtidigt kan en jämförelse göras med Fagersjö och Farsta Strand som fått ett mycket litet tillskott av ny bebyggelse och dessa områden haft en ännu svagare socioekonomisk utveckling än resten av Farsta. Enligt befolkningsprognosen väntas Farstas befolkning öka med 15 procent fram till 2033 vilket kan jämföras med staden i sin helhet som väntas öka med sju procent.

I Farsta finns 24435 lägenheter i flerfamiljshus och 4693 småhus. Av Farstas flerfamiljshus är cirka 60 procent hyresrätter och av dem är 70 procent allmännyttiga hyresrätter. De stadsdelar som har högst andel hyresrätter är Hökarängen med 83 procent och Tallkrogen med 93 procent. Larsboda är den stadsdel med högst andel bostadsrätter, Tallkrogen och Sköndal är de stadsdelar med högst andel småhus.

Ett område som nämnden särskilt ser ett behov av att prioritera är Fagersjö. I dagsläget finns tre olika stadsbyggnadsprojekt som berör Fagersjö. Projekten syftar dels till att möjliggöra för nya bostäder men också förskolor och en sammankoppling med centrala Farsta. Utöver Fagersjö pågår också större bostadsprojekt i Sköndal och Larsboda.

Under 2022 förmedlades totalt 336 stycken försöks- och träningslägenheter (FoT) i Stockholm, av dem fanns 78 inom Farsta stadsdelsområde varav en majoritet i Hökarängen. Detta motsvarar cirka 23 procent av det totala antalet förmedlade FoT-lägenheter. Majoriteten av de förmedlade FoT var lägenheter som placerades av andra stadsdelar, endast en marginell del var Farstas egna FoT.

Enligt Swecos rapport ”Seniorbostäder i Stockholms stad” finns det ett underskott av seniorbostäder i Östra Söderort där Farsta ingår tillsammans med Skarpnäck och Enskede-Årsta-Vantör.

Analys

För att minska skillnader i livsvillkor är stadsplaneringen ett viktigt verktyg. Stadens översiktsplan slår fast att en blandning av bostadstyper, lägenhetsstorlekar och upplåtelseformer eftersträvas i hela staden. Det gynnar integrationen och är viktigt för att

skapa en socialt sammanhållen stad. I stadsdelar med ensidigt bostadsbestånd blir byggande en möjlighet att komplettera bostadsutbudet, främja en större lokal variation i hushållstyper och ge ökade möjligheter till bostadskarriär. Stockholms stads planeringsstrategi 2024 lyfter vikten av att staden mer aktivt använder markanvisningar och andra verktyg. Här kan framtida stadsplanering göra skillnad i Farsta genom att bidra till en ökad blandning av upplåtelseformer och bostadstyper för att motverka trångboddhet och segregation.

Flera av stadens nämnder och bolag att säger att Fagersjö är för litet för att motivera särskilda satsningar. Det är därför angeläget att utvecklingen av Fagersjö fortsätter i syfte att skapa förutsättningar för utveckling. Fagersjö behöver genom stadsutveckling och förbättrade kommunikationer bättre kopplas samman till omkringliggande stadsdelar. Det är också viktigt att planeringen bidrar till bättre service, fler mötesplatser, och en blandad bebyggelse. Utvecklingen av Fagersjö behöver ett omtag utifrån delvis nya förutsättningar där även möjligheten att utveckla Fagersjö centrum tas med.

Prognosen säger att antalet personer över 65 år kommer öka med 68 procent fram till 2050 vilket innebär ökat behov av seniorbostäder. Givet att det ska vara en jämn fördelning av seniorbostäderna i Stockholms stad så krävs det mer än en tredubbling av antalet seniorbostäder i Östra Söderort, från 683 till cirka 2 100 bostäder, vilket innebär ett tillskott på över 100 bostäder per år. Genom att erbjuda anpassade bostäder och möjligheten till social samvaro kan livskvaliteten och hälsan hos seniorer förbättras som ett led i att senarelägga behovet av äldreomsorg.

Den ojämna fördelningen av FoT-lägenheter inom Farsta område, med en koncentration i Hökarängen, kan leda till en obalans i bostadsförsörjningen och potentiellt skapa utmaningar för integration och social stabilitet. Missbruk och psykisk ohälsa är två faktorer som ofta förekommer bland de som är i behov av FoT-lägenheter. En brist på lokala bostadslösningar kan förvärra situationen för dessa personer genom att de förflyttas till andra stadsdelar, vilket kan leda till en sämre kontinuitet i deras vård och sociala nätverk. Det finns ett behov av en mer jämn bostadsfördelning mellan olika stadsdelar för att minska risken för segregering och social utsatthet. Fördelningen av FoT kräver gemensam överenskommelse mellan stadsdelarna om att ändra normen i ekonomiskt bistånd för att kunna placera i andra typer av lägenheter (dyrare) men också samverkan med bostadsbolagen och bostadsförmedlingen.

Strategisk prioritering

- I kommande stadsplanering i Farsta behöver fokusera på en ökad blandning av upplåtelseformer och bostadstyper, med särskilt fokus på Hökarängen och Fagersjö, för att motverka trångboddhet och segregation. I det arbetet är det också viktigt att tillgodose behovet av fler seniorbostäder men också arbeta för en bättre integration av utsatta målgrupper, till exempel som att gemensamt inom staden verka för en mer jämn fördelning av försöks- och träningslägenheter över hela staden.
- Tillsammans med berörda aktörer, såväl inom staden som externt, ta ett omtag för att utarbeta gemensamma prioriteringar i arbetet med att utveckla området Fagersjö.

2.5 Demokrati och trygghet

Redogörelse

Enligt stadens trygghetsmätning är den upplevda otryggheten störst i Fagersjö, Hökarängen och centrala Farsta. Samma områden har också ett lägre valdeltagande. I polisens senaste trygghetsmätning framkommer en påtaglig negativ utveckling i Fagersjö. Mest negativ utveckling rör oron för kriminella gäng som ökat med drygt 25 procentenheter. I Hökarängen är det framför allt frågor som rör narkotikahandel, kriminella gäng samt missbruksrelaterade frågor som fortsatt har höga otrygghetssiffror.

I centrala Farsta syns, utifrån polisens trygghetsundersökning, en positiv utveckling på de flesta områden. Däremot upplever fler oro för ordningsstörningar av ungdomar likväl så ökar oron för ordningsstörningar av berusade personer. Stockholmsenkäten visar att Farstas unga sticker ut i staden när det gäller upplevd otrygghet i sitt bostadsområde. Flickorna upplever en större otrygghet i sitt bostadsområde jämfört med pojkarna. Tilliten till Stockholms stad varierar mellan stadsdelarna men är högst i Hökarängen.

Idag är föreningslivet svags i Fagersjö och det saknas långsiktiga förutsättningar för en mötesplats i Fagersjö. Mötesplats Fagersjö finns och drivs av stadsdelsnämnden och innehåller en öppen förskola, parklek, fritidsgård, öppen seniorverksamhet och fritidsbibliotek. Mötesplatsen upplåter även lokaler till föreningslivet. I lokalen finns en danssal där kulturskolan bedriver verksamhet. Hela lokalen är i stort behov av underhåll och delar av fastigheten är i dagsläget avstängd med anledning av omfattande renoveringsbehov.

Idag har nämnden begränsade förutsättningar att möta medborgare i ett medborgarkontor. Medborgarkontoret är placerat i förvaltningens reception. Receptionen är inte så stor och fungerar både som förvaltningens reception och socialtjänstens vilket ytterligare förstärker utmaningarna i att ge alla typer av besökare en trygg upplevelse av god service och vägledning.

Analys

Farsta stadsdelsnämnd har ett upparbetat samarbete med Polisen inom ramen för samverkansöverenskommelsen (SÖK). Polisen konstaterar bland annat att Fagersjö är en isolerad och socioekonomisk utsatt plats och att det där finns risk för att parallella samhällsstrukturer som i högre utsträckning styrs av kriminella etableras. Enligt polisen behövs en hög närvaro av aktörer som företräder rättsstatens principer och som kan arbeta uppsökande, uthålligt och tålmodigt genom att bygga lokalt engagemang och egenmakt hos lokalbefolkningen framförallt hos barn och unga. Därtill bör mer resurser avsättas för att öka flöden till Fagersjö av individer som inte bor där.

Fagersjö har i dagsläget ett litet utbud av både service och möteslokaler. För att skapa samhörighet och stärka områdets kollektiva förmåga är det viktigt med mötesplatser som riktar sig bredare än enbart mot barn i skolåldern och här utgör mötesplats Fagersjö en viktig resurs. För att säkra mötesplatsens verksamhet och skapa möjligheter för utveckling behöver en långsiktig och ändamålsenlig lokalförsörjning säkras. Familjebostäder och stadsdelsnämnden behöver tillsammans med andra möjliga aktörer och samarbetspartners se över möjliga lösningar där renovering av befintlig lokal är ett spår.

Medborgarkontoret har identifierats av både besökare och medarbetare som ett område med utvecklingspotential för att bättre kunna möta alla Farstabor. En större, mer tillgänglig, öppen och välkomnande lokal med förbättrad struktur och tydligare uttalad funktion kan göra det lättare för invånarna att söka upp medborgarkontoret och få vägledning i samhällsfrågor, stöd vid myndighetskontakter och tillgång till förvaltningens lokala service och bistånd. Ett utvecklat medborgarkontor kan spela en central roll som första linjens socialtjänst i samband med övergång till ny socialtjänstlag.

Strategisk prioritering

- Stadsdelsnämnden behöver stärka arbetet med att skapa förutsättningar för att bygga tillit till nämndens verksamheter och till lokalsamhället. Till exempel är det prioriterat att skapa förutsättningar för att bygga kollektiv förmåga i Fagersjö genom hitta en långsiktig lösning för mötesplats Fagersjö samt undersöka möjligheterna att utveckla medborgarkontoret i Farsta. I det sammanhanget ska också en eventuell samlokalisering med Kulturhuset Fanfaren undersökas alternativt inom befintligt samverkansavtal med socialnämnden. Utformning ska ske i dialog med Farstaborna.
- Jobba tillsammans inom SÖKen samt stärka arbetet med platssamverkan och kollektiv förmåga i Fagersjö, Farsta strand och Hökarängen.

2.6 Miljö och klimat

Redogörelse

Effekterna av klimatförändringar blir allt mer påtagliga i stadsdelsområdet. Torka, stormar och stora mängder blötsnö ger trädskador för mångmiljonbelopp. Efterverkningarna av det stora snöfallet 2022 belastar fortfarande nämndens verksamhet där arbetet med att ta bort rishögar och återställa skadade träd och markytor fortsatt pågår.

Värmeöar kallas de platser där strålningstemperaturen vid markytan överstiger 35 grader. I Farsta syns den till ytan största värmeö vara lokaliserad vid Gubbängens sportfält. Övriga värmeöar kan ses vara idrottsplaner och vissa områden av bebyggelse. Nämnden arbetar mot målet att öka krontäckningsgraden i syfte att skapa en bättre robusthet mot framtida värmeböljor. Det finns dock flera praktiska och ekonomiska utmaningar med att leva upp till trädmålet.

Andelen ekologiska inköpta livsmedel har ökat något för 2024 jämfört med föregående år men nämnden uppnår inte målet. Standardiserade inköpslistor används inom förskolan och äldreomsorgen men det finns vissa utmaningar då en del baslivsmedel inte finns som ekologiska alternativ samt att tillgången till ekologiska alternativ skiftar över tid. Det är också en utmaning att balansera inköp av ekologiska varor med ekonomin.

Analys

Under planperioden kommer nämndens klimat- och miljöarbete att ta utgångspunkt i stadens nya miljöprogram, klimathandlingsplan och andra kompletterande styrdokument. Nämnden är, tillsammans med socialnämnden, pilotförvaltning för implementering av nya miljöprogrammet och ser därmed goda möjligheter att få stöd i att utveckla ett förvaltningsövergripande arbete som genomsvärar hela organisationen.

Behov av metodstöd

Nämnden startar under året upp arbetet med att implementera *Vägledning för hållbart vård och omsorgsboende* med stöd från miljöförvaltningen i form av workshops och utbildningar. Här ser nämnden behov av att det tas fram liknande koncept inom förskola, individ- och familjeomsorg och dagliga verksamheter.

Inköp och upphandling

Det är en stor utmaning att minska miljö- och klimatpåverkan från inköp i nämndens verksamheter. En viktig förutsättning är att det finns till exempel miljömärkta varor i alla centrala upphandlingar där det är relevant, när det saknas har nämnden ingen rådighet att göra miljösmarta inköp. Det är också en utmaning att ställa miljö- och klimatkrav i lokala upphandlingar och här är nämnden i behov av stöd i form av till exempel utbildning, konsult hjälp att avropa. Vidare behöver det finnas lättanvända system för att planera miljösmarta inköp samt att följa upp inköp. Det skulle till exempel underlätta om det för varje artikel i inköpssystemet finns information om klimatpåverkan.

Klimat och klimatanpassning

För att minska klimatpåverkan och förbättra stadens motståndskraft mot ökade klimatförändringar ser nämnden ett stort behov av att genomföra klimatinvesteringsprojekt såsom byte till LED-belysning i lokaler och parkmiljöer, trädförnyelse, fördröjning av dagvatten samt solsegel och grönska för skugga.

Biologisk mångfald

Nämnden fortsätter att bevara och öka den biologiska mångfalden i parker, grönområden och naturreservat för att minska effekterna av klimatförändringarna och bidra till att upprätthålla robusta ekosystem. Ett fortsatt systematiskt arbetssätt där nämnden utför åtgärder utifrån de stadsdelsvisa åtgärdsförslagen är nödvändigt. Exempel på sådana åtgärder är betesdjur på Farstanäset, friställning av ekar och utveckling av livsmiljöer för hotade arter. Information om insatser som genomförs ska bli tydligare genom förbättrad kommunikation gentemot farstaborna.

Källsortering i parker och grönområden

Införande av källsortering på populära platser kommer att medföra stora kostnader för stadsdelsnämnderna. Nämnden anser att det är angeläget att det avsätts ekonomiska medel för stadsdelsnämnderna för att möjliggöra måluppfyllelse enligt avfallsplanen och möta kommande lagstiftning som träder i kraft 2026. Förvaltningen anser också att det är viktigt att samordning sker mellan trafiknämnden och stadsdelsnämnderna för att åtgärden ska genomföras på ett bra sätt. Det är fördel om sorteringskärlen ser likadana ut oavsett vilken nämnd som ansvarar och placerar ut kärlen. För att uppnå en enhetlighet vore det önskvärt om trafiknämnden kunde ta fram ett gemensamt avtal som alla stadsdelsnämnder kan avropa från.

Strategisk prioritering

- Utveckla ett förvaltningsövergripande arbetssätt för att implementera nya miljöprogrammet som en av två pilotförvaltningar.
- Utveckla arbetet med resurseffektiva kretslopp genom medveten konsumtion med fokus på att förebygga uppkomst av avfall, återbruka och återvinna avfall.

3 Planeringsförutsättningar för nämndens verksamhetsområden

3.1 Förskoleverksamhet

Nuläge

Årets förskoleundersökning, visar en stabilitet i svaren från föregående år. De områden där utvecklingen har haft en negativ trend är *normer och värden* 88 procent (91 procent 2023) samt *samverkan* med hemmet 78 procent (Stockholm stad 83 procent, inga jämförelsesiffror från tidigare år finns). Det understryker vikten av ett fortsatt arbete för en likvärdig förskola. En utvecklad samverkan mellan barn, vårdnadshavare och medarbetare förväntas bygga ännu fler goda och tillitsbaserade relationer.

Enligt befolkningsprognosen kommer antal barn, 1-5 år, sjunka fram till 2027. Även efter 2028 kommer det innebära ett barnantal jämfört med idag och den utvecklingen håller i sig fram till 2030. Nämnden har tidigare sett en stor osäkerhet i prognoserna från Sweco, vilket innebär en svårighet att anpassa organisationen tillräckligt snabbt. För innevarande år syns en större minskning jämfört med tidigare års befolkningsprognoser. En utmaning är att anpassa organisationen utifrån ett skiftande barnantal, främst vad gäller lokaler och bemanning.

Hållbarhet och utveckling i förskolan

Det gemensamma temat *Barns röster i ett hållbart Farsta*, ett resultat av samarbetet med Ifous i programmet *Hållbar förskola*, har gett förskolorna en riktning med fokus på social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Förskolorna implementerar nu hållbarhetsaspekterna i sin dagliga verksamhet med barnens integritet, inflytande och behov som utgångspunkt. Under 2025 går förskolan in i ett nytt treårigt Ifous-program, *Barns förändrade kunnande*, som syftar till att utveckla metoder för att följa och stötta varje barns utveckling och lärande i den dagliga undervisningen och stärka barnens emotionella, sociala och kognitiva förmågor.

Barns utveckling och hälsa

I samarbete med Ifous och *Uppdrag Psykisk Hälsa i Stockholms län* deltar förskolan i en workshopserie med syfte att bidra till kunskapsbaserad utveckling i det lokalt främjande och förebyggande arbetet kring barn i förskola. Satsningen ska ge struktur och generera en handlingsplan för samverkan och samsyn hos förskola, hälso- och sjukvård samt socialtjänst kring psykisk hälsa.

Förskolorna har även deltagit i Barnafrids utbildning Att våga se, höra och göra, med syfte att medarbetare i förskolan ska känna sig stärkta i att göra orosanmälningar och att dessa ska öka.

Omvärldsfaktorer och utmaningar

Undervisningskvalitet och systematik

Farsta förskolor ingår under åren 2025-2027 i Ifous-programmet *Barns förändrade kunnande*, som syftar till att utveckla långsiktiga och forskningsbaserade arbetssätt. Det ska bidra till högre undervisningskvalitet med fokus på barns emotionella, kognitiva och sociala utveckling. Varje förskola utbildas i ny utvecklings- och kognitionsvetenskap för att kunna bedriva evidensbaserade undervisningsmetoder anpassade till förskolans styrkor och utvecklingsbehov. Det systematiska kvalitetsarbetet kommer att stärkas i och med att pedagogerna utvecklar sina kompetenser i dokumentation och analys av varje barns

utveckling och lärande.

Förskoleförvaltningen har tagit fram en plan för arbetet med system för stadsövergripande kvalitetsuppföljning under 2025–2027. Under 2025 kommer fokus ligga på att skapa stadsövergripande samsyn kring bedömning av undervisningens och utbildningens kvalitet innan framtagandet av metoder för uppföljning och utvärdering kan börja ta form.

Plattformen för planering och bedömning, Infomentor, som skulle ha införts under 2024 är försenad och kan inte börja användas fullt ut förrän 2026. Infomentor ska, tillsammans med nuvarande ledningssystem, kvalitetsdialoger och resultatuppföljningar, fungera som underlag för systematiskt kvalitetsarbetet i förskolan. I och med detta behöver gemensamma dokument tas fram eller revideras för en mer likvärdig process, vilket kommer att bli ett omfattande arbete. Förväntat är en ökad nöjdhet hos vårdnadshavare och medarbetare.

Likvärdig förskola av god kvalitet

Regeringen har tillsatt en utredning: "En likvärdig förskola av god kvalitet med obligatorisk språkförskola" som ska redovisas i december 2025. Utredaren har fått i uppdrag att ta reda på hur obligatorisk språkförskola skulle kunna införas. Uppdraget innebär även att föreslå en reglering eller andra åtgärder som säkerställer att barngrupper på alla förskolor har en lämplig storlek samt lämplig personaltäthet. Förslag på hur det kan införas tydligare krav på kunskaper i svenska språket för personalen ska också tas fram. Det kommer att finnas fortsatt behov av att stärka yrkessvenskan inom barnskötargruppen.

Kompetensförsörjning

Det kommer att vara fortsatt brist på behöriga förskollärare i Sverige under perioden enligt Skolverkets lärarprognos, men Farsta stadsdelsnämnd har ingen brist i nuläget. Det minskande barnantalet har bidragit till att personalstyrkan är fullt tillräcklig med tillsvidareanställd personal och färre vikarier än tidigare. Vid ytterligare minskat barnantal kommer personalsituationen med både förskollärare och barnskötare mer problematisk och övertalighet kan uppstå. Utmaningen ligger i att behålla personal trots minskade barngrupper, för att inte i framtiden få svårt att rekrytera.

Lokaler och säkerhet

Samtidigt som barnantalet sjunker pågår arbetet med att minska antal förskolor i privatägda lokaler för resurseffektivare verksamhet anpassad till kommunala krav på klimat, miljö och förskolans läroplan. Förskolorna behöver också se över behovet av kodlås, stängsel och säkerställa att planer för hantering av inrymningar och pågående dödligt våld (PDV), regelbundet följs upp och är aktuella. Utbildningar inom områdena för säkerhet behövs.

Prioriteringar 2026-2028

- Inom det kompensatoriska uppdraget utbilda och följa upp medarbetares kunskaper inom barns psykiska hälsa, barns förändrade kunnande, rutiner för orosanmälningar och barns och pedagogers kunskaper i svenska språket.
- Utveckla det systematiska kvalitetsarbetet mot mer likvärdighet, tydlighet med gemensamma system och tillvägagångssätt, vilket ska ge högre nöjdhet hos medarbetare och vårdnadshavare

3.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid

Nuläge

Ett lågt barnafödande de senaste åren och ett fortsatt förväntat lågt barnafödande under de kommande åren medför att antalet barn i åldrarna 6–15 år generellt sett minskar i staden. I Farsta ökar åldersgruppen 0-5 år något fram till 2033 medan åldersgruppen 6-9 år minskar fram till 2033. I åldersgrupperna 10-12 år och 13-15 är den generella trenden en minskning med några undantag för vissa år. För den äldsta åldersgruppen 16-18 år ökar åldersgruppen något fram till 2033 med något undantag för vissa år.

Årets brukarundersökningar visar på en positiv utveckling inom flera verksamheter, på fritidsgårdarna är 77 procent mycket nöjda (68 procent 2023). Undersökningen visar också att 81 procent (73 procent 2023) av ungdomarna svarar att de känner sig mycket trygga på fritidsgården. På parklekarna är 97 procent (92 procent 2023) av barnen är nöjda med parkleken. Hela 97 procent (97 procent 2023) av barnen svarar att de känner sig trygga i parkleken. Öppna förskolans besökare uppskattar verksamheten, 99 procent (99 procent 2023) är mycket nöjda eller nöjda.

Stockholmsenkäten visar att 18 procent av killar och 16 procent av tjejer i årskurs nio brukar gå på fritidsgård eller träffpunkt (snittet för staden är 20 procent för killar och procent 12 för tjejer) en minskning från 2022 års enkät där 25 procent av killar och 27 procent av tjejer i Farsta brukade gå på fritidsgård.

Omvärldsfaktorer och utmaningar

Barn och ungas fritid

Unga från familjer med bättre ekonomiska förutsättningar tenderar att delta i föreningsliv och kulturskola, medan unga i familjer med sämre ekonomiska förutsättningar i högre grad deltar i öppen verksamhet såsom bibliotek och fritids- och ungdomsgårdar. Flickor och pojkar som inte besöker någon form av fritidsverksamhet har generellt sett sämre hälsa och skattar sin livskvalitet lägre (Utredning av Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar, 2021). Nämndens fritidsverksamhet kan därmed sägas ha en viktig roll i att jämna ut villkoren för ungas fritid. Barn och unga befinner sig alltmer i den digitala miljön istället för att besöka verksamheterna samtidigt som verksamheternas möjlighet att finnas och verka där är begränsad.

Ökade lokalkostnader

Nämnden fattade under hösten 2024 beslut om att Fagerlids parklek ska återöppnas och har gett förvaltningen i uppdrag att beställa ny parkleksbyggnad hos fastighetsnämnden. Den nya byggnaden väntas stå klar i början av 2027 och kommer då att medföra ökade lokalkostnader vilket påverkar budgetförutsättningarna för de öppna fritidsverksamheterna. Mötesplats Fagersjö, som i dagsläget inhyser öppen förskola, parklek och fritidsgård, är också i stort behov av renovering, vilket också kommer att medföra ökade lokalkostnader. Om nämnden, i samband med detta, behöver prioritera mellan de olika verksamheterna ligger det nära till hands att, med utgångspunkt i ovan nämnd utredning av stadens fritidsgårdar, prioritera att satsa på öppna fritidsverksamheter i de områden där det bor en större andel familjer med mindre ekonomiska resurser. Dessa återfinns exempelvis Fagersjö och Farsta strand.

Verksamheter för barn i mellanstadieålder

Från halvårsskiftet 2025 blir fritidsklubbarna som drivs av utbildningsnämnden avgiftsfria. Verksamheten riktar sig till delvis samma målgrupp som stadsdelsnämndens parklekar. Utbildningsnämnden har därtill fått i uppdrag att, i samråd med stadsdelsnämnderna, idrottsnämnden och kulturnämnden, utreda och föreslå åtgärder för hur stadens verksamheter för barn i mellanstadieålder kan samverka och komplettera varandra bättre för att säkerställa meningsfull och vuxenledd fritid under och efter skoltid. Nämnden välkomnar att detta utreds och kommer att följa om och hur parklekarna påverkas.

Prioriteringar 2026-2028

- Stärka kvalitén i de öppna fritidsverksamheterna genom fler ledarledda aktiviteter samt locka fler tjejer till verksamheten.
- Bibehåll de, under 2025, utökade öppettiderna för fritidsgårdarna i Fagersjö och Farsta strand.
- Ta fram en plan samt underlag för prioritering av hur fritidsverksamheten ska organiseras när lokalkostnaderna ökar.
- Fortsätta utveckla samverkan med föreningsliv och andra nämnder för att stärka kultur- och fritidsutbudet.

3.3 Äldreomsorg

Nuläge

Faktorer som påverkar omsorgsbehovet

Enligt Stockholms stads senaste befolkningsprognos, väntas antalet personer över 65 år och äldre öka stort inom Farsta stadsdelsområde. Fram till 2030 prognosticeras åldersgruppen öka med 1500 personer och till 2040 med 4120 personer, vilket innebär en ökning med 41 procent. Fram till 2050 förväntas antalet personer över 65 år att öka med ytterligare 2691 personer, vilket innebär en total ökning med 68 procent från 2024 till 2050.

Enligt Swecos äldreomsorgsprognos finns det demografiska faktorer som påverkar omsorgskonsumtionen. Det finns bland annat ett samband mellan ensamboende och omsorgstagande där ensamboende äldre i högre utsträckning har insatser från äldreomsorg. Farsta är ett av två stadsdelsområden inom staden där ensamboende inom ålderskategorin 80 år och äldre ökar. Farsta är också det stadsdelsområde där medellivslängden inom staden är som kortast. Personer med högre utbildning har i lägre utsträckning omsorgskonsumtion än de med lägre utbildning. Andelen invånare med eftergymnasial utbildning inom Farsta stadsdelsområde är 54,5 procent, jämfört med stadens snitt på 62,8 procent.

När stadens prognoser för att beräkna behov av äldreomsorg genomförs utgår de främst utifrån utvecklingen i åldersgruppen 80 år och äldre. För att skapa mer träffsäkra behovsprognoser ser Farsta stadsdelsnämnd ett behov av att inkludera hälsoutvecklingen hos både nuvarande och kommande äldre i beräkningarna, eftersom en högre ohälsa sannolikt leder till ett större och tidigare omsorgsbehov. Behov av äldreomsorg kan inte endast baseras på ålder utan även på faktorer som psykisk och fysisk hälsa, socioekonomisk status, social samvaro.

Demografiska påverkansfaktorer för omsorgsbehovet hos äldre inom Farsta stadsdelsområde återspeglar ett större omsorgsbehov än hos stadens äldre i genomsnitt. Äldre inom stadsdelsområdet har ett, i jämförelse med stadens genomsnitt, högre ohälsotal och beviljas fler insatser i yngre åldrar. Andelen invånare 65 år och äldre med biståndsbedömda insatser är 15,9 procent vilket är högre än stadens genomsnitt på 12,9 procent.

Inom stadsdelsområdet beräknades prognosen för behov av heldygnsoomsorg år 2024 till 502 platser. Vid utgången av år 2024 vad det faktiska antalet platser 522 och ett genomsnitt för året som helhet 511 platser.

Omvärldsfaktorer och utmaningar

Prognoser för omsorgsbehov

Ett större omsorgsbehov för yngre-äldre (65-79 år) ger budgetmässiga utmaningar för stadsdelsnämnden då kostnaderna för denna grupp motsvarar nivån för äldre-äldre (80 år eller äldre). Se mer under avsnittet ”*Sammanfattande ekonomisk analys*”.

Ny socialtjänstlag samt god och nära vård

Se avsnittet om omställningsarbetet inför en ny socialtjänstlag och arbetet med god och nära vård under avsnittet ”*Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri*”

Det är av betydande vikt att staden och Region Stockholm kommer överens om rutiner och riktlinjer för hur egenvård ska hanteras i respektive verksamhet. Detta för att tydliggöra ansvarsfördelningen i samverkan så att den personcentrerade vården och omsorgen kan säkerställas.

Socialstyrelsens brukarundersökning

Under de senaste åren minskar andelen svarande samtidigt som andelen som besvaras av enbart annan än den äldre ökar. Resultatets tillförlitlighet kan därför ifrågasättas och nämnden ser ett behov av att kommunfullmäktige flyttar uppföljningsfokus från den undersökningen till kvalitetsuppföljning på individnivå. Detta då det senare bedöms som en mer tillförlitlig mätmetod.

Stadens modell för verksamhetsuppföljning

För att säkerställa likställighet i bedömningen av verksamheternas sammantagna strukturkvalitet anser Farsta stadsdelsnämnd att verksamhetsuppföljningar utgår och utförs av äldreförvaltningen. Verksamhetsuppföljningar kan därför med fördel genomföras enbart av äldreförvaltningens tjänstepersoner.

Omställning till mer avancerad och specialiserad vård och omsorg

Behovet av mer avancerad hälso- och sjukvård samt omvårdnad tenderar att öka på vård- och omsorgsboendena. Särskilda målgrupper inom äldreomsorgen fortsätter att öka, grupper som kräver anpassade och tillgängliga boendeformer. Antalet äldre med psykisk ohälsa och/eller missbruk ökar också inom äldreomsorgen.

Omställningen till god och nära vård samt förändrade behov av hälso- och sjukvård, kan medföra ett ökat behov av legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal. En god, säker och modern hälso- och sjukvård innebär även att följa den snabba utvecklingen inom vård, teknik och digitalisering. Detta ställer ökade krav på utrustning och utbildning.

Då allt fler multisjuka äldre bor hemma längre finns behov av en tydligare gränsdragning i ansvarsfördelningen mellan staden och Regionen vad avser avancerad geriatrisk vård. Samverkan behöver hanteras och utvecklas på en högre nivå för att skapa tydlighet och likställighet.

Vissa målgrupper inom äldreomsorgen tenderar att öka. Till stor del handlar det om att fler individer än tidigare överförs från verksamhetsområde funktionsnedsättning och individ- och familjeomsorgen till äldreomsorgen. Nämnden ser det som nödvändigt att denna överföring beaktas i budgetprocessen.

Förebyggande arbete

Fler äldre behöver stödjas till att leva självständiga liv högre upp i åldrarna. För att möjliggöra detta krävs ett ökat fokus på hälsofrämjande insatser eller tjänster som bidrar till hälsa och välbefinnande hos äldre. Ensamboende har oftast större omsorgsbehov än samboende, varför insatser behöver riktas särskilt mot den gruppen. Arbetet mot ofrivillig ensamhet och social isolering behöver stärkas ytterligare även arbetet med anhörigstöd behöver utvecklas.

Genom att erbjuda anpassade bostäder och möjligheten till social samvaro kan livskvaliteten och hälsan hos seniorer förbättras. Det är därför angeläget med en fortsatt utveckling av seniorbostäder, i olika upplåtelseformer, som ett led i att senarelägga behovet av äldreomsorg. Farsta stadsdelsområde ingår i den region i staden som har lägst antal seniorbostäder.

Kompetensförsörjning

I takt med den demografiska utvecklingen kommer behovet av insatser successivt öka. Det väntas också stora pensionsavgångar bland äldreomsorgens medarbetare. Detta kommer att medföra ett utökat rekryteringsbehov inom äldreomsorgen. För att möta utmaningen med kompetensförsörjning krävs bland annat nya arbetssätt, välfärdsteknik och digitala verktyg samt att tillvarata och utveckla kompetensen hos de befintliga medarbetarna.

För att säkra kompetensförsörjningen finns även behov av ett stadsgemensamt arbete för att höja statusen på och skapa attraktionskraft kring omvårdnadsyrken och inom kommunal hälso- och sjukvård. För att vara en attraktiv arbetsgivare behöver det finnas karriärs- och utvecklingsmöjligheter för enskilda medarbetare och möjlighet till exempelvis differentiering av arbetsuppgifter.

Inom hemtjänsten finns redan idag stora utmaningar med att rekrytera medarbetare med den kompetens som krävs. Staden behöver arbeta för att skapa en hemtjänst som tilltalar och efterfrågas som omsorgsutförare och arbetsgivare.

Kontinuerlig kompetensutveckling och satsningar på språkutveckling inom verksamheterna behöver fortsatt stärkas för att kunna möta de alltmer komplexa behoven hos målgruppen. Specialisering inom områden som till exempel demens, psykiatri, missbruk och palliativ förhållningssätt och vård behöver fortsatt stärkas inom verksamheterna. Inom hemtjänsten finns särskilda behov av att utveckla specialistteam inom kompetensområdena beroendesjukdom och psykiatriska diagnoser.

Behovet av kompetens inom hantering av mer avancerad medicinteknisk utrustning inom den kommunala hälso- och sjukvården tenderar att öka. Staden behöver gemensamt se över hur kompetensen kan säkerställas på ett resurseffektivt sätt.

Betänkande ”SOU 2024:78 Ett språkrav för språkutveckling” är just nu ute på remiss och i det föreslås flera förslag gällande språkrav för personal inom äldreomsorgen. Om dessa förslag realiseras behöver staden ta höjd för kostnader kopplat till kraven.

Prioriteringar 2026-2028

- En ökad samverkan med primärvården inom omställningen till god och nära vård och en kommunalisering av hemsjukvården bedöms förbättra förutsättningarna för en samordnad vård liksom öka tillgängligheten för vård och omsorg i ordinärt boende.
- Främja hälsa och välbefinnande hos seniorer genom förebyggande och uppsökande arbete. Motivationsarbetet och aktivitetsutbudet ska utgå ifrån seniorernas önskemål och behov.
- Utvecklingen och implementering av digital teknik är en viktig del av verksamhetsutvecklingen de kommande åren, till exempel digital natttillsyn och ett ändamålsenligt avvikelshanteringssystem som är särskilt prioriterade. Det kommer kräva fortsatta utbildningssatsningar i samarbete med lokalt IT-stöd.
- Kompetensutveckling för medarbetare inom äldreomsorgen genom deltagande i ESF-projektet "Kompetensutveckling inom äldreomsorgen", Äldreomsorgslyftet och kompetenshöjande insatser.

3.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Nuläge

Verksamhetsområdet har en växande målgrupp. Fler brukare innebär att behovsbilden blir mer mångfacetterad vilket ställer krav på att öka utbudet av insatser och arbetsmetoder.

Svårigheten att finna medarbetare med rätt kompetens kvarstår och nämnden arbetar aktivt med att öka rekrytering av stödpedagoger till arbete inom funktionsnedsättning.

Det råder brist på särskilda boenden för personer med funktionsnedsättning. Fler boenden behöver byggas, även så kallade profilboenden, bland annat för yngre personer med demens.

Försäkringskassan har fått i uppdrag att utreda möjligheterna att helt ta över ansvaret för personlig assistans från 1 januari 2026. Utredningen ska överlämnas till regeringen senast i maj 2025. Socialförvaltningen har påbörjat ett analysarbete samt med utformning av process för överlämning till Försäkringskassan.

Välfärdsteknik och arbetsmetoder utvecklas i snabb takt och målgrupper med komplexa vårdbehov ökar.

Omvärldsfaktorer och utmaningar

Se avsnittet om omställningsarbetet inför en ny socialtjänstlag och arbetet med god och nära vård och omsorg under ”*Individ och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri*”.

Andelen äldre med intellektuell funktionsnedsättning växer. Boenden behöver vara anpassade efter de som bor där. Kompetens om åldrande och demens i kombination med tidigare diagnoser krävs. Ett ökat samarbete med nämndens seniorverksamhet behövs för att dessa brukare ska kunna få stimulans till att vara fortsatt aktiva.

Det ekonomiska läget innebär en risk för ökad arbetslöshet som gör det svårare för personer med funktionsnedsättningar att få meningsfull sysselsättning. En del av brukarna behöver ett mer anpassat stöd för att finna ett arbete på öppna arbetsmarknaden eller sysselsättning som ett alternativ till daglig verksamhet. Nämnden ser därför ett behov av att öka internt samarbete med utredning och arbetsmarknadsinsatser för att kunna ge unga personer med funktionsnedsättning möjligheter till arbete istället för daglig verksamhet när de avslutar anpassad gymnasieskola.

Särskilda boenden och boendekedjor

En fortsatt nedgång i byggbranschen riskerar att byggandet av gruppboendestäder minskar. För många brukare är ett boende i servicebostad, enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), en permanent bostad medan det för andra brukare, oftast yngre, är ett steg mot ett mer självständigt boende. För att öppna upp fler möjligheter till boende på serviceboende, planeras för öppnande av serviceboenden enligt socialtjänstlagen.

För att tillgodose behovet behövs strategiskt utformade boendekedjor där alternativ till exempelvis serviceboende ska finnas för dem som bedöms klara att komma vidare i boendekarriären. Ett nytt alternativ av första boende för unga personer med funktionsnedsättning som får möjlighet att pröva på att bo utanför föräldrahemmet behövs för att den unge, anhöriga och kommunen ska få en uppfattning av vilket stödbehov personen har.

Digitalisering

Personer som får stöd och insatser inom området funktionsnedsättning har behov av att kunna använda digitala verktyg i arbetet och i kommunikationen med personal. Digitaliseringstakten behöver öka framöver för att möta såväl brukares som medarbetares behov och förväntningar på digitaliseringens möjligheter men också för att klara kompetensförsörjningsutmaningen.

Kompetensförsörjning

För att minska andelen arbetade timmar av timavlönade personal i förhållande till samtliga arbetade timmar inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning införs en ny bemanningsstrategi inom utförare funktionsnedsättning och socialpsykiatri. Resursteam bestående av tillsvidareanställda medarbetare bemannar vid frånvaro. Målet är att sänka antalet timanställda, att fler personer ska erbjudas tillsvidareanställning samt ökad kontinuitet för brukare.

Det fortsatta enhetlig yrkestitulatur vid nämndens LSS-verksamheter bidrar till ökad kvalitet och kompetens. Som ett komplement till större utbildningssatsningar är stadens webbutbildningar viktiga för att kompetensutveckla personal och säkra kvaliteten i verksamheterna, till exempel förstärkt anhörigperspektiv. Det finns behov av att fortsätta utbilda medarbetare i det pedagogiska ramverket samt att hålla arbetsmetoden levande inom verksamheterna.

Prioriteringar 2026-2028

- All personal utbildas enligt enhetlig yrkestitulatur och det pedagogiska ramverket.
- Fler boenden med specialinriktningar, alternativa boendeformer och stärkt boendekedja.
- Arbeta med programmet för tillgänglighet och delaktighet för personer med

funktionsnedsättning 2024-2029.

- Minska andelen arbetade timmar av timavlönade personal i förhållande till samtliga arbetade timmar inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning.

3.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Nuläge

Samhällsutvecklingen med gängkriminalitet, dödligt våld och rekrytering av barn och unga till kriminella miljöer skapar otrygghet i samhället och är ett fortsatt prioriterat arbete under de kommande åren. Behovet av trygghetsskapande insatser är stort och behöver även innefatta arbete på sociala medier och andra digitala arenor, vilket har en hög prioritet till följd av den pågående våldsvågen. Nämnden har ett omfattande förebyggande trygghetsarbete genom samverkan med Trefas. I detta arbete har nämnden även sett en ökad andel vuxna personer med en hotbild som önskar att lämna en kriminell livsstil och anhöriga till kriminella personer som söker stöd och skydd.

Psykisk ohälsa, kriminalitet och missbruk bland barn och unga ställer ökade krav på medarbetarnas kompetens och samverkan med Polismyndigheten och Region Stockholm. Fortsatt planering i vårdkedjan för unga som skrivs ut från placeringar inom statens institutionsstyrelse (SiS) är en utmaning och involverar fortsatt samverkan mellan socialtjänst och polis. En annan utmaning är att rekrytera familjehem och hitta andra placeringar som kan möta barn och ungas vårdbehov, särskilt ungdomar med normbrytande beteende och pågående kriminalitet. Detta kan leda till fler tillfälliga placeringar samt en ökad arbetsbelastning för medarbetarna.

Nämnden ser en ökning av komplexitet i ärenden som aktualiseras vilket ställer nya krav på medarbetare att möta upp individers behov av stöd.

Det finns ett stort behov av utveckling av digitala lösningar som till exempel digital huvudakt, e-arkiv, samt att utveckla digitala kommunikationsvägar med klienter som inte innebär e-post.

Omvärldsfaktorer och utmaningar

Det rådande konjunkturläget kan bidra till bland annat en ökad arbetslöshet, skuldsättning, missbruk, våld, psykisk ohälsa och hemlöshet.

Ny socialtjänstlag

Ny socialtjänstlag träder i kraft 1 juli 2025 och kommer innebära ett omfattande arbete med omställning mot en kunskapsbaserad socialtjänst, med fokus på tillgänglighet och tidiga insatser utan att det föregås av en behovsprövning. Omställningen kommer att pågå under flera år och innebär förutom fokus på att kunna erbjuda tidiga insatser även hantering av ärenden med omfattande problematik som kräver myndighetsutövning. Även delar av äldreomsorgen och funktionshinderområdet, inklusive LSS, ska inkluderas i omställningen. Den nya lagen, kan förbättra stödet för personer med funktionsnedsättning genom utveckling av flexibla insatser och förstärkt kompetens inom funktionshinderområdet vilket ger bättre förutsättningar för att möta behov och främja tidigare insatser. Omställningen kommer innebära en ökad samverkan med externa aktörer som bland annat polis och civilsamhälle men även internt inom staden.

Ökat krav på dokumentation, sökbara orosanmälningar och uppföljning är ett par exempel som kräver fler digitala lösningar än vad socialtjänsten har idag. Den nya lagen kan innebära nya sätt att organisera socialtjänstens arbete framåt, lokalt, regionalt och centralt för att möta invånarnas behov. En del insatser som tidigare varit biståndsbedömda ska istället ges utan behovsprövning, lagrum förtydligas och förändras och förebyggande arbete och tidiga insatser ska utökas. Trots att den nya lagen ger ökade möjligheter till att bland annat tidigt stöd ser nämnden en utmaning med exempelvis att insatser utan individuell behovsprövning inte får ges till barn under 15 år utan föräldrars samtycke. Detta påverkar nämndens ungdomsmottagning och fältverksamhet.

Utifrån behovet av effektiv resursanvändning och fortsatt stora behov inom kompetensförsörjning ställs krav på nya arbetssätt och kunskapsbaserade insatser med påvisat gynnsamma effekter. En identifierad utmaning är stadens möjlighet att utveckla digitala verktyg för att effektivisera arbetet.

Gängkriminalitet och dödligt våld

Samhällsutvecklingen med gängkriminalitet, dödligt våld och rekrytering av barn och unga till kriminella miljöer skapar otrygghet i samhället och behöver vara fortsatt prioriterat arbete under de kommande åren. Två stora reformer förväntas införas samtidigt, en som syftar till att sänka trösklar och möta behov enligt ny socialtjänstlag och en som är av mer repressiv karaktär som till exempel sänkt straffmyndighetsålder och införande av ungdomsfängelser. Det utökade brottsförebyggande ansvaret kan bli kostnadsdrivande beroende på hur staten finansierar de olika lagförslagen.

Socialtjänsten behöver arbeta med mer kunskapsbaserade metoder, arbetssätt, bedömningsinstrument och insatser. Kunskap om gängkriminalitet och dödligt skjutvåld samt förebyggande insatser behöver öka enligt Stockholms stads strategi för att motverka att barn, unga och unga vuxna dras in i kriminalitet 2023-2026.

Våld i nära relation

Arbetet med att upptäcka och förebygga våld i nära relation inklusive hedersrelaterat våld och förtryck är en fortsatt utmaning. En annan svårighet är att nå våldsutövare och motivera dem till förändrat beteende. Nämnden ser ett ökat behov av att få tillgång till fler säkra digitala kommunikationsvägar i kontakt med våldsutsatta.

Statsbidragens utformning och omfattningar förändras och är svåra att förutse. Det finns ett behov av att ha framförhållning i processen för att bidra till ökad nytta av statsbidragen.

Hemlöshet

En särskild utsatt grupp inom hemlöshet är kvinnor med missbruk, komplex psykiatrisk problematik eller samsjuklighet som kräver samverkan för att hitta lösningar för varje enskild individ. Målgruppen personer som befinner sig i samsjuklighet. Arbetet med förstärkt samverkan fortsätter i två andra arbetsprocesser, en pilot med koordinatorsstöd som gäller personer med komplex samsjuklighet. Centralt i processkartan är att upprätta SiP (samordnade individuella planer). Den andra processen är insatsen casemanager som ges av socialförvaltningen. För att minska det digitala utanförskapet för samsjukliga personer utvecklar nämnden arbetet med en så kallad digital lots.

Digitalisering

Nämnden ser att nya socialtjänstlagen kommer att innebära förändrade och utökade behov av digitala verksamhetssystem för dokumentation och uppföljning. Detta är positivt på, men kommer innebära ökade krav på verksamheterna avseende såväl personella och ekonomiska resurser som kompetens vad gäller omhändertagande av it-stöd och –tjänster.

Välfärdstekniska lösningar och nya arbetssätt som stöds av AI kan underlätta arbetet och frigöra tid för socialt arbete. Digitaliseringstakten behöver öka för att verksamheter ska kunna nyttja digitaliseringens möjligheter.

Utveckling av digitala verktyg inom socialtjänstens samtliga verksamheter behövs, som alternativa kommunikationsvägar för att nå samtliga invånare som kommer i kontakt med socialtjänsten. Digitala verktyg kan vara en lösning för att nå fler personer och få in fler synpunkter, förslag och beskrivningar av upplevelser i kontakt med socialtjänsten för att förbättra verksamheterna. Även digitala huvudakter och e-arkiv är exempel på digital utveckling nämnden är i behov av.

Kompetensförsörjning

Stockholm stads handlingsplan för en hållbar arbetssituation inom socialtjänsten med fokus på en god arbetssituation, kompetens och utvecklingsmöjligheter, gott ledarskap, digital utveckling och innovation kommer att utgöra ett stöd de närmsta åren. Det är viktigt att kunna attrahera och behålla medarbetare till exempel genom att erbjuda kompetenshöjande insatser för erfarna medarbetare. Arbete med frågor som rör hot och säkerhet för medarbetare och chefer inom socialtjänstens samtliga verksamhetsområden ska prioriteras.

Prioriteringar 2026-2028

- Omställningsarbete inför ny socialtjänstlag och arbetet med god och nära vård och omsorg.
- Utökat arbete med förebyggande och tidiga insatser som ökar tilltron och tilliten till socialtjänsten samt når fler utsatta målgrupper.
- Utveckling av digitala verktyg inom socialtjänstens samtliga verksamheter behövs, som alternativa kommunikationsvägar för att nå samtliga invånare som kommer i kontakt med socialtjänsten. Arbetet i enlighet med Stockholms stads strategi för att motverka att barn, unga och unga vuxna dras in i kriminalitet 2023-2026.
- Fortsatt utveckling av arbetet i Trefas.

3.6 Stadsmiljöverksamhet

Nuläge

Nämnden bedriver idag tre stora parkinvesteringsprojekt i olika skeden; Farsta strandpark, Aktivitetspark Farstaängen och Hästhagsparken. För den kommande flerårsplaneperioden föreslås samma projekt fortsätta med Hästhagsparken som prioriterat genomförande under 2025 och 2026.

Medborgarundersökningen 2024 visar att 69 procent är nöjda med skötsel och städning av park och grönområden. Trenden är positiv och andelen har ökat från 67 procent 2023. Vad det gäller snöröjning av gator och gångvägar ökade antalet nöjda kraftigt från 26 procent 2023 till

41 procent 2024 (här delas ansvaret med trafiknämnden).

Antalet inkomna synpunkter och klagomål på stadsmiljön har ökat väsentligt de senaste åren. Sedan 2022 har de mer än fördubblats från 1650 till 3527. Det beror bland annat på att allmänheten i ökad utsträckning använder sig av Tyck till-appen.

Omvärldsfaktorer och utmaningar

Parkdrift i egen regi

Den 1 oktober 2026 ska stadsdelsnämnden återta parkskötseln i egen regi. Övertagandet kommer innebära dubbla organisationer under ett antal månader vilket kommer leda till ökade driftkostnader under 2026. Investeringar i verktyg och maskiner måste därtill göras inför övertagandet. Stadsdelsnämnden ser en risk i att de medel som avsatts för investeringar i maskiner och inventarier för nämnder som går över till parkdrift i egen regi inte kommer att räcka till när flera nämnder samtidigt övergår till egen regi.

Inför återtagandet av parkdriften i egen regi är det angeläget att hitta gemensamma arbetssätt och eventuell utveckling av digitala system (som parkdatabasen och esyroad) för att på ett enhetligt sätt planera och följa upp parkdrift i egen regi.

Kommunaltekniska ytor

Exploateringskontoret har aviserat att de kommer att ta ut en arrendeavgift för de kommunaltekniska ytor stadsdelsförvaltningarna behöver för parkdriften. Dessa har tidigare haft nolltaxa. Om detta blir verklighet kommer det ytterligare att dränka parkskötselns driftbudget på medel som annars hade kunnat användas till att göra stadsdelens parker och grönområden rena, trygga och attraktiva.

Ökat antal parkbesökare och ett förändrat klimat ställer nya krav på parker

Antalet Farstabor och andelen bebyggd yta i stadsdelsområdet kommer att öka. Det ger ett ökat tryck och slitage på befintliga grönytor. Park- och grönområdena ska samtidigt klara av att bära flera funktioner parallellt, omhändertagande av dagvatten, ökad biologisk mångfald, ytor för spontanidrott, plats för möten med mera. För att klara av alla dessa uppdra behöver nämndens investerings- och driftsbudget öka i takt med befolkningsökning och med de nya utökade uppdragen. Det är också angeläget att säkerställa att exploateringsprojekt fullt ut finansierar investeringar i parker i samband med nya detaljplaner.

Fler synpunkter

Hantering av det ökade antalet synpunkter (se under rubriken nuläge) är resurskrävande och står för en stor del också på nämndens driftbudget.

Vattenposter

I kommunfullmäktiges budget för 2025 samt i förslaget till avfallsplan 2025 - 2030 finns ett uppdrag att stadsdelsnämnderna, i samarbete med trafiknämnden och Stockholm Vatten och Avfall AB, succesivt ska sätta upp dricksvattenfontäner i hela staden. Förvaltningen har tidigare satt ut vattenpollare i vissa parker där det är möjligt att dricka eller fylla en vattenflaska. Dessa är dyra att anlägga och installeras i parker i samband med större parkinvesteringar. Stadens vattentaxa har höjts avsevärt vilket medför höga kostnader för stadsdelsnämnden och en utmaning med att bibehålla de vattenpollare som finns idag och en än större utmaning med att sätta upp nya. Utformningen av stadens taxa innebär samtidigt en

möjlighet att styra utvecklingen i önskvärd riktning.

Behov av samordning kring dumpning, tjuvtippar med mera

Det finns ett antal områden där behovet av stadsgemensam samordning är stort. Det rör framför allt illegala boplatser, dumpning av lustgasbehållare och tjuvtippar där ökade avgifter för återvinning lett till fler tjuvtippar. Detta orsakar stora återkommande kostnader för stadsdelsnämnden. Nämnden ser ett behov av att en stadsövergripande samordning av frågorna där en aktör (exempelvis trafiknämnden) får i uppdrag att ta ett helhetsgrepp kring förebyggande metoder, kommunikationskampanjer med mera.

Ansvar för sjöarna

Staden genomför insatser för att förbättra vattenstatus i sjöar och vattendrag bland annat genom de lokala åtgärdsprogrammen (LÅP) som tas fram av miljö- och hälsoskyddsnämnden och genomförs av berörda nämnder. Under 2024 färdigställdes en fosforutfällning i Drevviken för att förbättra vattenkvaliteten. Resultatet blev ett klarare vatten i sjön. Det klarare vattnet har dock samtidigt lett till kraftigt ökad tillväxt av sjögräs. Detta upplevs som negativt framförallt vid båtclubbar, badplatser samt i anslutning till bebyggelse. Det är i dagsläget otydligt utifrån reglementen med mera vem som ansvarar för sjögräsrening, vassklippning med mera. Det är angeläget att ansvarsfördelningen tydliggörs samt att driftmedel tillförs den som får ansvar för frågan.

Parkplaner

Alla stadsdelsnämnder ska ha aktuella parkplaner, vilket i praktiken innebär att inte bör vara äldre än tio år. Nämndens parkplan är från 2017. En uppdatering parkplanen skulle innebära en driftkostnad på uppskattningsvis 1,5 mnkr. Det är svårt att prioritera en uppdatering av parkplanen utan att det påverkar parkdriften negativt. Det vore således önskvärt att det avsätts centrala medel i staden till uppdatering av parkplanerna som stadsdelsnämnderna kan ansöka om.

Prioriteringar 2026-2028

- Omställningen till drift av park- och naturmark i egen regi
- Skapa mångfunktionella parker som kan möta flera krav och funktioner samtidigt.

3.7 Ekonomiskt bistånd

Nuläge

Antalet aktuella hushåll med ekonomiskt bistånd har ökat något liksom barn i familjer med ekonomiskt bistånd och andelen vuxna invånare med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd.

Omvärldsfaktorer och utmaningar

Se avsnittet om omställningsarbetet inför en ny socialtjänstlag och arbetet med god och nära vård och omsorg under ”*Individ och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri*”.

Det rådande konjunkturläget kan bidra till exempelvis ökad arbetslöshet, missbruk, våld, psykisk ohälsa och hemlöshet. Höjda hyres-, el och matpriser kan generera ett ökat behov av ekonomiskt bistånd.

Riksnormen för 2025 har räknats upp med 2,8 procent jämfört med riksnormen för 2024

vilket kan innebära ökade kostnader för nämnden.

Antal långtidsaktuella och personer med komplex problematik inom ekonomiskt bistånd ökar och behov av individuellt utformade insatser för att komma ut i arbete behövs. Personer som har svårigheter med svenska språket eller som lever i ett digitalt utanförskap får svårare att använda digitala tjänster för att ansöka om ekonomiskt bistånd. För att möta upp dessa behov utvecklar nämnden en ny insats med digital lots.

Olika förändringar inom försörjningsstödet föreslås som behöver bevakas kommande år eftersom de kommer få stor påverkan på arbetet inom verksamhetsområdet. Ett av dem är av regeringen föreslagna aktivitetsplikten som kommer att leda till att behovet av arbetsförberedande insatser ökar. Antalet återremitteringar från Jobbtorg är stora och nämnden ser behov av att överbrygga glappet, då Jobbtorg inte kan erbjuda stöd och insatser till en stor del av nämndens målgrupper.

Prioriteringar 2026-2028

- Utveckling av arbetssätt för personer med långvarigt ekonomiskt bistånd genom vidare samverkan med Jobbtorg.
- Utveckla digitala hjälpmedel som e-ansökan samt arbete med digital lots för att bryta ett digitalt och socialt utanförskap för målgruppen samsjukliga.
- Nämnden behöver stärka arbetsförberedande åtgärder och samarbetet med region, Jobbtorg och Arbetsförmedlingen, samt säkerställa stöd för personer med svårigheter i svenska språket och digitalt utanförskap.

3.8 Arbetsmarknadsåtgärder

Nuläge

Uppdraget med Stockholmsjobb flyttades under 2023 över till arbetsmarknadsnämnden vilket betyder att stadsdelen inte har rådighet över vilka personer som beviljas insatsen.

Omvärldsfaktorer och utmaningar

Se avsnittet om omställningsarbetet inför en ny socialtjänstlag och arbetet med god och nära vård och omsorg under *”Individ och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri”*.

Nämnden ser ett behov av att utöka de egna arbetsförberedande insatser för personer som står långt från arbetsmarknaden och som ännu inte omfattas av Jobbtorg Stockholm. Ett utökat samarbete med arbetsförmedlingen behövs även kring OSA-anställningar.

Prioriteringar 2026-2028

- Utveckla egna arbetsförberedande insatser för att i högre grad berättiga personer långt från arbetsmarknaden till Jobbtorgs insatser.
- Utveckla samverkan med arbetsmarknadsnämnden gällande insatsen stockholmsjobb för att utöka antal platser till nämndens invånare.

3.9 Övrigt

Nuläge

Farsta har implementerat PM3 som modell för omhändertagandet av it-system och tjänster. Vad gäller AI så finns stor efterfrågan på möjlighet att nyttja tekniken i större omfattning, även inom verksamhetsområden där sekretess och känslig personinformation behandlas. Det finns dock utmaningar gällande såväl kostnader som teknisk kompetens i lokal förvaltning.

Nämndens verksamheter upplever även att det finns svårigheter att nå sina målgrupper digitalt. Stadens hemsida och kalendarium upplevs inte alltid tillräckligt flexibelt och ändamålsenligt.

Under de senaste åren har arbetet med informationssäkerhet varit prioriterat och takten i informationsklassningarna har ökat kraftigt inom nämndens verksamheter. Det finns dock fortsatt stora behov och i det är de normerande klassningarna viktiga.

Kommunernas ansvar för beredskap kommer att förstärkas i och med att ny lagstiftning kommer på plats. Även om det inte är klart hur det ökade ansvaret är formulerat kan nämnden konstatera att stadsdelsområdets förmåga inom vissa områden idag inte når hela vägen fram. Det gäller till exempel frågan om reservkraft och tillgång till generatorer för de samhällsviktiga verksamheterna. Det finns dock ett stort engagemang bland farstaborna i den här frågan.

En del av beredskapsfrågan är att arbeta med inköp och upphandling. Sedan ett par tillbaka har de frågorna haft extra fokus.

Omvärldsfaktorer och utmaningar

Digitalisering

Inom området digitalisering ser nämnden behov och utmaningar inom samtliga verksamhetsområden. Förvaltningen har fått i uppdrag och arbetar lokalt med implementering och utveckling av en struktur för omhändertagande av it-system och tjänster. Behovet av en stadsgemensam struktur har identifierats och arbetet skulle underlättas och effektiviseras jämfört med idag när stadens valda styr- och samverkansmodell kan tillämpas på olika sätt.

Nämnden har ett behov av att lyfta fram, presentera och marknadsföra det utbud av verksamheter som finns. Utöver detta efterfrågas funktionalitet och flexibilitet i kalendariet för att möjliggöra marknadsföring, anmälningar och bokningar. Behovet av att sprida information till målgrupperna digitalt blir än större och mer angeläget i och med nya socialtjänstlagen. Ett sätt att också nå fler är att erbjuda stöd för digital tillgänglighet för grupper som idag har svårt att ta del av digital information. Till exempel kan man titta på att erbjuda digitalt stöd och hjälp till självhjälp i digitaliseringsfrågor på medborgarkontoret.

AI-verktyg

Utvecklingen av AI innebär bland annat att vissa arbetsuppgifter som till exempel att sammanställa och ordna olika typer av information som oidentifierade enkätsvar och faktasammanställningar av olika slag kan underlättas avsevärt. I dagsläget finns inget godkänt verktyg för detta i staden. Nämnden efterlyser utveckling nya säkra verktyg som kan underlätta och effektivisera arbetet.

Informationssäkerhet

Den digitala utvecklingen accelererar och blir mer komplex. Mängden data ökar vilket kan kräva kraftfulla tekniker och metoder för att genomföra analyser. Regelverk och rutiner som styr informationssäkerhet och dataskydd kommer att bli allt viktigare för att skydda information.

En kulturförändring, där information ses som en strategisk och kritisk resurs, är viktig kommande år. Det finns stora vinster, både vad gäller effektivitet och kostnader, att samverka och skapa lösningar tillsammans och samverkan behöver därför öka för att tillvarata alla möjligheter. Gemensamma rutiner inom staden är nödvändigt för att säkerställa att information hanteras enhetligt och rättssäkert.

Flertalet processer behöver även utvecklas för att information ska hanteras effektivare och bidra till ökad kvalitet i verksamheterna. Exempelvis behöver staden skapa bättre möjligheter till säker digital kommunikation, en gemensam vägledning om NIS2 och ge stöd i utvecklingen kring AI. Under perioden kommer NIS2-direktivet att träda i kraft vilket kommer ställa höga krav på verksamheterna.

Omvärldsläget medför ett behov av att prioritera incidenthantering och det finns ett stort behov av gemensamma riktlinjer för incidenthantering inom informations- och dataskyddsområdet. Normerade informationsklassningar för centrala system bör prioriteras i samverkan med berörda nämnder för att effektivisera arbetet och minimera riskerna för säkerhetsbrister. Rutiner, ansvar och arbetssätt för arbetet med dataskyddsarbetet behöver också samordnas och tydliggöras inom staden.

Säkerhet och beredskap

Stadens arbetar med att formera en sektorsindeldad beredskapsorganisation för att öka stadens förmåga i händelse av en omfattande kris eller krig är central och behöver resurssättas utifrån aktuell lagstiftning.

De återkommande särskilda händelser i form av skjutningar och detonationer som är en följd av gängkriminalitet ser inte ut att avta. Det är en utmaning för organisationen att över tid återkommande behöva hantera den typen av händelser. Det finns idag en hög förmåga att hantera särskilda händelser – men det är en påtaglig stress för organisationen som över tid inte kommer att vara hållbar. Nämnden tittar nu på arbetssätt för att minska belastningen på vissa funktioner men det kan även behövas ytterligare central samordning.

Trygghet och samordnat krisstöd

Analysen är att de senaste årens utveckling med gängkriminalitet och grovt våld på olika sätt drabbar stadens invånare. För närvarande arbetar stadens förvaltningar separat med krisstöd. För att stärka beredskapen ses stora fördelar i att utveckla samarbetet kring krisstöd med angränsande stadsdelsförvaltningar. Samverkan kan förbättra både reaktionsförmåga och uthållighet vid större händelser eller händelser som berör flera stadsdelsområden.

Inköp och upphandling

Det är viktigt att nämnden fortsätter arbetet med att höja och utveckla beställarkompetensen i syfte att bland annat säkerställa ramavtalstroheten, minska antalet direktupphandlingar och förebygga, upptäcka och hantera väldfärdsbrottslighet. I linje med det är det viktigt att

nämnden fortsätter att utveckla och säkerställer en systematisk avtalsuppföljning av upphandlad verksamhet, varor och tjänster.

Fortsatt samverkan med andra nämnder vid genomförande av upphandling och avtalsförvaltning/-uppföljning bedöms även det viktigt, när så är möjligt. Det i syfte att hålla nere kostnaderna och agera mer resurseffektivt samt bidra till en effektivare organisation.

Prioriteringar 2026-2028

- Stadsdelsnämnderna i region östra söderort undersöker tillsammans hur samverkan kring krisstöd kan förbättras.
- Utveckla digitala verktyg med särskilt fokus på att implementera AI-lösningar som kan effektivisera kärnverksamheten
- Samordning av stadens samlade informationssäkerhetsarbete i samband med införandet med NIS 2. Införandet innebär också att nämnden behöver avsätta resurser för att klara efterlevnaden av NIS2.
- Höja och utveckla beställarkompetensen i syfte att bland annat säkerställa ramavtalstroheten, minska antalet direktupphandlingar och förebygga, upptäcka och hantera väldfärdsbrottslighet.
- Resurssätta stadens och stadsdelens arbete med sektorsindeldad beredskapsorganisation för att öka stadens förmåga i händelse av en omfattande kris eller krig utifrån aktuell och kommande lagstiftning.

4 Sammanfattande ekonomisk analys

4.1 Drift

Plan för budgetramar 2026 och 2027 är antagna av kommunfullmäktige i samband med beslutet om budget 2025. Planerna grundar sig på de prestationer som var aktuella 2024.

Tabell Budgetramar			
Anslag (mnkr)	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Kostnader	2 092,50	2 115,30	2 135,10
Drift och underhåll	2 076,90	2 099,70	2 119,50
Avskrivningar	12,3	12,3	12,3
Internräntor	3,3	3,3	3,3
Intäkter	61,3	61,3	61,3
Netto Stadsdelsnämnd	2 031,20	2 054,00	2 073,80

Nettokostnaderna har ökat med 60,9 miljoner kronor från verksamhetsplan 2024 till verksamhetsplan 2025.

I förvaltningen arbetar cirka 1 400 tillsvidareanställda och dess kostnader utgör cirka 40 procent av nämndens bruttokostnader. Om löneökningarna stannar vid 3,0 procent de kommande åren innebär det en kostnadsökning på cirka 16,5 miljoner kronor per år. Kostnaden ökar något mer efter år 1 till år 2 och 3, eftersom en ränta på ränta-situation

uppstår.

Prisinflationen och demografisk utveckling är osäkerhetsfaktorer som kommer att påverka kostnadsbilden under 2026-2028.

Planerad nybyggnation i Farsta innebär utbyggnad av service i form av exempelvis förskolor, gruppboheter och servicelägenheter. Detta medför ökade lokalkostnader och måste planeras noggrant för att synkroniseras med inflyttandet av nya invånare i Farsta. Tillkommande lokaler är dessutom dyrare per placering än befintligt lokalbestånd, varför ett effektivt lokalutnyttjande är en prioriterad fråga. Ökade kostnader för nybyggnation av förskolor innebär även att stadens riktlinjer för maximal kostnad per barn och år riskerar att överskridas och att nämnden då får avbryta lokalplaneringsprocess. Riskerna är reella och effekten blir att nämnden drar på sig dyra utredningskostnader som inte genererar mervärden för nämndens förskoleverksamhet i form av fler platser.

Digitaliseringen i staden ger utökade möjligheter med modernare och effektivare digitala verktyg samtidigt som kostnaden för digitaliseringen tar en allt större andel av tilldelad budget i anspråk för verksamheterna och central IT-förvaltning.

Förskola

Inom förskoleverksamheten bedöms hyreskostnadernas andel av den totala budgetramen fortsätta öka under kommande år. Kostnaden för nybyggda förskolor är i regel högre än för befintliga förskolor vilket innebär att de nybyggda förskolorna kommer att belasta budgeten i högre grad än befintliga lokaler. Under de kommande åren beräknas en ny förskola färdigställas vilket kommer att ytterligare öka andelen av budget som går till lokalkostnader.

Behovet av förskoleplatser beräknas minska under perioden 2026-2028. Det ekonomiska läget innebär en osäkerhet och om den projekterade ökningen av antal barn i förskoleålder blir lägre än vad prognoserna visar riskerar nämnden dels att lokalkostnadens andel av budgeten ökar framöver, dels att stå med ett överskott på förskolelokaler samt ett överskott på personal.

Barn, kultur och fritid

Nämnden fattade under hösten 2024 beslut om att Fagerlids parklek ska återöppnas och har gett förvaltningen i uppdrag att beställa ny parkleksbyggnad hos fastighetsnämnden. Den nya byggnaden väntas stå klar i början av 2027 och kommer då att medföra ökade lokalkostnader vilket påverkar budgetförutsättningarna för de öppna fritidsverksamheterna. Mötesplats Fagersjö, som i dagsläget inhyser öppen förskola, parklek och fritidsgård, är i stort behov av renovering, vilket också kommer att medföra ökade lokalkostnader. Om nämnden, i samband med detta, behöver prioritera mellan de olika verksamheterna ligger det nära till hands att, med utgångspunkt i ovan nämnd utredning av stadens fritidsgårdar, prioritera att satsa på öppna fritidsverksamheter i de områden där det bor en större andel familjer med mindre ekonomiska resurser. Dessa återfinns exempelvis Fagersjö och Farsta strand.

Äldreomsorg

Enligt befolkningsprognosen för åren 2026-2028 förväntas andelen äldre öka inom stadsdelen, både i intervallet 65-79 år och för personer över 80 år. Ökningen i Farsta stadsdelsområde är dock lägre jämfört med staden i stort, vilket medfört en reducerad budgettilldelning för tredje året i rad. Utvecklingen för de kommande tre år ser ut på liknande sätt, vilket kan medföra att

budgettilldelningen för Farsta stadsdelsnämnd minskas ytterligare. Nämndens kostnader för äldreomsorgen minskar inte i samma utsträckning som budgettilldelningen, vilket kan härledas till stadsdelsområdets socioekonomiska utmaningar med höga kostnader för yngre äldre.

Enligt Swecos äldreomsorgsprognos finns det demografiska faktorer som påverkar omsorgskonsumtionen. Farsta är ett av två stadsdelsområden inom staden där ensamboende inom ålderskategorin 80 år och äldre ökar. Farsta är också det stadsdelsområde där medellivslängden inom staden är som kortast. Personer med högre utbildning har i lägre utsträckning omsorgskonsumtion än de med lägre utbildning. Andelen invånare med eftergymnasial utbildning inom Farsta stadsdelsområde är 54,5 procent, jämfört med stadens snitt på 62,8 procent. Farsta stadsdelsnämnd ser ett behov av att inkludera hälsoutvecklingen hos både nuvarande och kommande äldre i beräkningarna, eftersom en högre ohälsa sannolikt leder till ett större och tidigare omsorgsbehov. Behov av äldreomsorg kan inte endast baseras på ålder utan även på faktorer som psykisk och fysisk hälsa, socioekonomisk status, social samvaro.

Sweco prognostiserade behovet av heldygnsomsorg år 2024 till 502 platser för Farsta stadsdelsområde. Vid utgången av år 2024 vad det faktiska antalet månadsinsatser 522 och ett genomsnitt för året som helhet 511 månadsinsatser. Beställarenheten redovisade ett underskott om 11,5 miljoner för 2024 och prognosen för 2025 visar ett ännu större underskott.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Under hösten 2022 skrevs ett nytt avtal gällande turbundna resor för personer med funktionsnedsättning. Under 2023 minskade kostnaderna för turbundna resor med 5,4 miljoner kronor och under 2024 minskade kostnaderna med ytterligare 1,1 miljoner kronor från 12,6 miljoner kronor 2023 till 11,5 miljoner kronor 2024. Valfriheten inom daglig verksamhet gör att det kan bli långa avstånd mellan boende och daglig verksamhet. Valfriheten är kostnadsdrivande och innebär fortsatt höga kostnader inom ramen för det fasta anslaget. Nämnden ser med fördel att budgettilldelning för kostnader till turbundna resor ses över utifrån valfriheten inom daglig verksamhet.

Antalet individer som erhåller prestationsbaserade insatser har i genomsnitt ökat med 21 personer per år de senaste fem åren, dock med en stor variation mellan åren. Genomsnittlig ökning av prestation de senaste fem åren är ca 16 miljoner kr per år, även där är variationen mellan åren stor. Kostnaderna för Bostad med särskild service enligt SoL ökar också på grund av att staden inte har några upphandlade avtal, nämnden har inga platser i egen regi och de individuella avtalen driver upp kostnaderna.

Hemtjänst och ledsagning går på det fasta anslaget. Timpriset för hemtjänst ökar varje år, och nämndens kostnader är mycket höga för ledsagning enligt SoL då många synskadade bor i Farstas upptagningsområde. En tredjedel av alla ledsagningsbeslut är kopplade till personer med synnedsättning. Orsaken till detta är att Synskadades riksförbund har en fastighet i nämndens upptagningsområde som är helt anpassad för personer med synnedsättning, vilket inte kompenseras för i det fasta anslaget.

Ytterligare en insats som ökat de senaste åren är boendestöd som till viss del är

prestationsbaserad och till viss del ska rymmas inom det fasta anslaget. För att erhålla prestation ska insatsen omfatta minst 12 timmar i månaden, tid som är mindre går på det fasta anslaget. Nämnden har under de senaste åren övertagit många ärenden från andra stadsdelsnämnder för brukare som fått ta över sina försökslägenheter.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Den 1 juli 2025 träder ny socialtjänstlag i kraft som kommer innebära ett omfattande arbete med omställning mot en kunskapsbaserad socialtjänst, med fokus på tillgänglighet och tidiga insatser utan föregående behovsprövning. Omställningen kan innebära nya arbetssätt för socialtjänsten framåt, lokalt, regionalt och centralt för att möta invånarnas behov.

Omställningen kommer innebära en ökad samverkan med externa aktörer som bland annat polis och civilsamhälle men även internt inom staden. Utifrån nuläget är osäkert om det medför större ekonomiska påverkanseffekter.

Nämnden tror på fortsatt höga placeringskostnader inom verksamhetsområde Barn och Ungdom. Fortsatt högt antal placeringar på SiS (Statens institutionsstyrelse) i samband med fortsatt förstärkt samverkan mellan socialtjänst, kriminalvård och polis (Trefas) vilket medför höga placeringskostnader. Förutom kostnadsdrivande placeringar på SiS har nämnden också HVB-placeringar som är dyra. Svårighet med att hitta familjehem bidrar till ökade kostnader för placeringar.

Senaste åren har nämnden fått subventioner för placeringskostnader på SiS som inneburit en sänkning av placeringskostnaderna med 25 procent av totala kostnaderna. Subventionerna är borttagna från och med 2025 dessutom har även dygnskostnaden på SiS höjts med 12,9 procent vilket medför ökade kostnader. Dock har ett nytt beslut om subventioner för placeringar fattats av Riksdagen enligt lagen om särskilda bestämmelser för vård av unga (LVU) och socialtjänstlagen (SOL). Då omfattar subventionerna alla placeringar inom den sociala barn- och ungdomsvården, inklusive SiS-placeringar. Subventionerna kommer att fördelas till Sveriges kommuner under 2025. I nuläget är det okänt hur fördelningen av subventioner ser ut. Nämnden bevakar dock omställningen samt följer upp de ekonomiska effekterna. Utöver det ser nämnden minskade intäkter från Migrationsverket på grund av minskat antal nyanlända.

Inom verksamhetsområde socialpsykiatri prognostiseras fortsatta utmaningar för utförarna. Årets ersättningsnivåer har ökat med cirka 5 procent jämfört med 2024 men de ligger fortfarande under nivåerna för kostnaderna.

Inom verksamhetsområdet vuxna kan ett fortsatt fokus på arbetet med sociala insatsgrupper och avhoppare medföra ökade placeringskostnader. Tillståndet på landets fängelser, med till exempel platsbrist, kan troligtvis leda till en ökning av ärenden och öknings av ansökningar till kontraktsvård/vårdvistelse. Detta kan leda ökade kostnader för insatser/placeringar.

Stadsmiljöverksamhet

Befolkningsutvecklingen förväntas leda till ökat tryck och slitage på grönområden samt ökade kostnader för parkdrift och underhåll. Flera ekonomi- och budgetrelaterade frågor lyfts inom avsnittet 3.6 Stadsmiljöverksamhet ovan.

Den 1 oktober 2026 planerar nämnden att återta parkskötseln i egen regi. Övertagandet

förväntas medföra en period med dubbla organisationer under några månader, vilket leder till ökade driftkostnader under 2026. För att möjliggöra övertagandet krävs även investeringar i verktyg, maskiner och övrig utrustning på cirka 7 miljoner kronor.

Nya redovisningsregler innebär att fler kostnader behöver tas på drift istället för investeringsmedel. Staden behöver beräkna hur stor effekt de nya reglerna får och omfördela medel från parkinvestering till parkdrift. Reinvesteringsmedel tas bort 2024 men nämnden bedömer att tilldelningen borde fortsätta. Nämnden ser också att konsekvenserna av klimatförändringar och det nya trädmålet blir kostnadsdrivande. Vidare är hantering av träd som skadats eller fallit på grund av tidigare års torka tillsammans med vintrar med kraftiga snöfall eftersatt vilket kan komma att leda till nödvändiga kostnader som i nuläget inte ryms inom befintlig ram.

Ekonomiskt bistånd, inkl. arbetsmarknadsåtgärder

Ekonomiskt bistånd

Inom ekonomiskt bistånd har riksnormen för försörjningsstöd 2025 räknats upp med 2,8 procent jämfört med 2024 och det kan ge en ökad totalkostnad för nämnden. Utöver det råder fortsatt lågkonjunktur med ökad arbetslöshet som följd vilket kommer göra att fler söker försörjningsstöd.

Antalet aktuella hushåll med ekonomiskt bistånd, andelen vuxna invånare med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd jämfört med samtliga vuxna invånare och andel barn i familjer med ekonomiskt bistånd ökar samt ökade kostnader per hushåll i och med ökad riksnorm och hyreshöjningar bidrar också till högre kostnader.

Arbetsmarknadsåtgärder

Gällande verksamhetsområde Arbetsmarknadsåtgärder så pågår en hel del utredningar kring aktivitetsplikt inom försörjningsstödet. Blir aktivitetsplikt ett krav kommer det bli stora utmaningar för staden att tillhandahålla kvalitativa arbetsmarknadsinsatser och som också kommer kosta eftersom det blir i mycket större omfattning än vad det är idag. Vad som landar på Farsta stadsdelsnämnd och vad som skulle kunna landa på arbetsmarknadsnämnden är i dagsläget okänt.

4.2 Investeringar

Projekt	2026	2027	2028	2029	Senare
Farsta strandpark				12	
Aktivitetspark Farstaängen	1,0	5,0	5,0		
Hästhagsparken	6,0				

Projektering hästhagsparken har utförts under 2024. Genomförandet av den nya parken kommer ske under 2025 och 2026.

Projektet aktivitetspark Farstaängen planeras starta med projektering under 2026. Det är den sista etappen av aktivitetsparken. Projektet planerar att genomföras under 2027 till 2028.

När det gäller Farsta strandpark är det skjutet på framtiden på grund av pågående detaljplanearbete i närområdet. Stockholm vatten och avfall planerar även för en dagvattendamm i en av etapperna för parken. Det går därför inte starta den delen innan det beslutats hur den ska utformas.

Kapitalkostnader

Kostnaderna för räntor och avskrivningar kommer att öka de kommande åren som en följd av den ökade tilldelningen av investeringsmedel.

4.3 Verksamhetsprojekt

5 Lokalförsörjningsplan

5.1 Sammanfattning

I Stockholms översiktsplan pekas Farsta ut som ett av fyra fokusområden dit investeringar och planeringsresurser ska styras för utbyggnad av bostäder och arbetsplatser. Cirka 1093 bostäder är planerade att färdigställas under åren 2025–2027. Antalet boende i stadsdelsområdet förväntas öka med cirka 8000 fram till 2030

Den planerade förtätningen av Farsta kommer leda till ett ökat behov av nya verksamhetslokaler, främst förskolor. För att säkra tillgången och möta behoven samarbetar nämnden med bland annat stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden innan markanvisning sker.

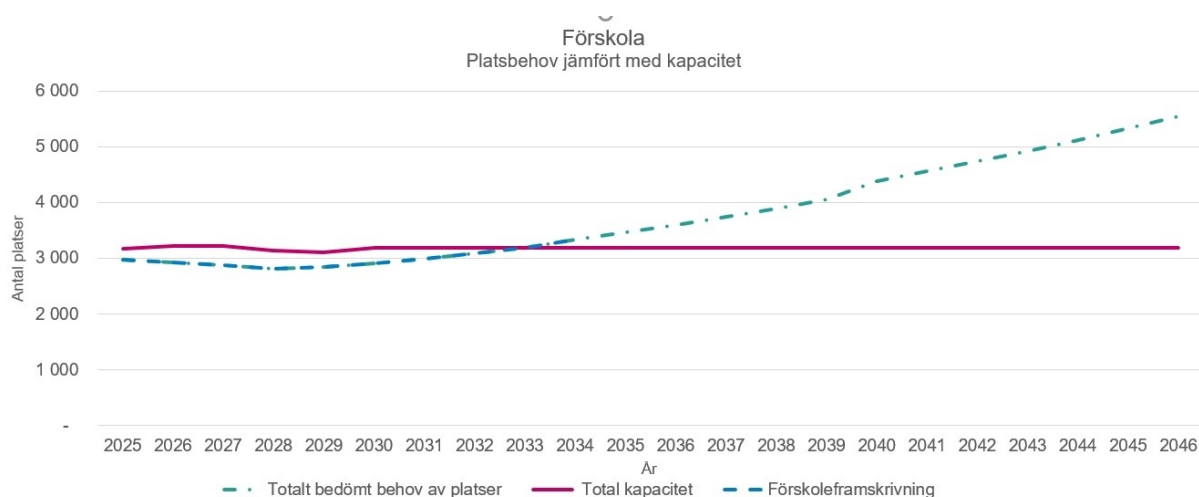
Den demografiska utvecklingen med färre barn samt rådande konjunkturläge ökar dock risk att byggprojekt skjuts på framtiden med lägre inflyttning som följd och ett lägre behov av nya verksamhetslokaler.

5.2 Planeringsförutsättningar

För att uppnå ett effektivt nyttjande av lokalresurserna samverkar verksamheterna kontinuerligt både mellan verksamhetsområden och inom respektive verksamhetsområde.

Av särskild betydelse för nämndens planering är nyproduktionen av bostäder i och i nära anslutning till stadsdelsområdet. Nämnden följer utvecklingen noggrant då nybyggnationstakten ständigt förändras. Nämnden har använt prognosen från förskoleframskrivningen (Swecos prognos för behov av förskoleplatser i Stockholm stad). För att möta det ökade platsbehovet behöver nämnden öka platskapaciteten i förskolan för de stadsdelar där nyproduktion av bostäder planeras.

Diagrammet "Platsbehov jämfört med kapacitet" visar att behovet av förskoleplatser ökar och hur nämndens plan för kommande förskolor matchar utvecklingen. Fördelningen av förskoleplatser inom Farsta stadsdelsområde är dock ojämn då vissa områden har ett överskott och andra underskott.

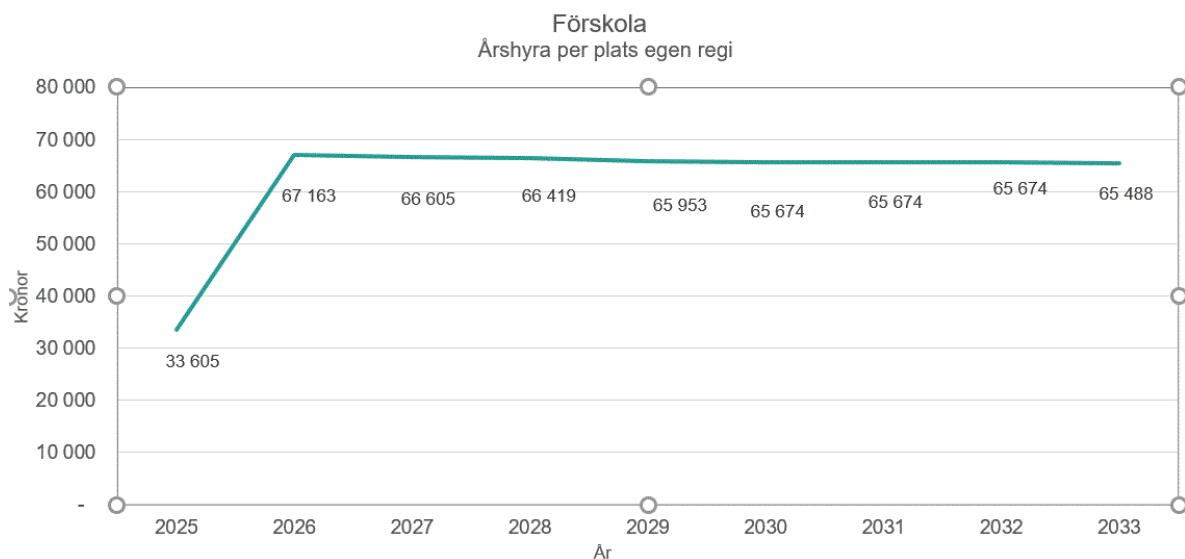
5.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling

Total hyreskostnad för lokaler är 93,7 miljoner kronor för år 2025. Hyreskostnaden beräknas minska till 92,6 miljoner kronor år 2035.

Bedömd hyreskostnad (mnkr)	år 2025	år 2026	år 2027	år 2028	år 2029	år 2030	år 2031	år 2032	år 2033	år 2034	år 2035
Sammanlagt	93,7	95,7	95,1	94,9	94,4	94,3	93,3	93,3	93,1	92,6	92,6
övarav pedagogiska lokaler	70,2	72,2	71,6	71,4	70,9	70,6	70,6	70,6	70,4	70,3	70,3
*Årliga hyresgenererande investeringsutgifter		2,8	4,0								

Stigande inflation med kostnadsökningar som följd skapar osäkerhet i att prognostisera och bedöma hyreskostnadsutvecklingen för de kommande åren. Det är även svårt att bedöma kostnadsutveckling kopplat till planerad nybyggnation av förskolelokaler och stadens riktvärden om 30 000 kr/barn/årshyra. Det föranleder att försiktighetsprincipen i allt större utsträckning används vid planering av sådana lokaler. Det i sin tur kan leda till senarelagda byggprojekt som påverkar hyreskostnadsutvecklingen de kommande åren.

Nedan diagram visar årshyra per förskoleplats i egen regi.

5.4 Samverkan

För att skapa mer kostnadseffektiva lokaler krävs ökad samlokalisering av flera verksamheter och därigenom samverkan både inom stadsdelsområdet, med angränsande stadsdelar, med berörda facknämnder samt med privat näringsliv och föreningsliv. För en lyckad samverkan med andra nämnder krävs samsyn redan vid idéstadiet med gemensamma mål och principöverenskommelser mellan verksamheterna.

Med anledning av stor planerad nybyggnation i stadsdelsområdet Farsta så ökar behoven av samverkan, exempelvis gentemot utbildningsnämnden. Det är av största vikt att kommande skollokaler som uppförs är flexibla och initialt kan nyttjas till förskola. När barnen sedan växer och har behov skola så ska lokalerna kunna växla om till skollokaler över tid. Nämnden anser att denna hantering bör förstärkas och planeras tillsammans mellan stadsledningskontoret, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Nämnden samarbetar fortsatt med socialnämnden kring gemensamma konferensytor och matsal vid Storforsplan.

5.5 Lokalplanering - ej pedagogisk verksamhet

5.5.1 Nuläge 31 januari 2025

På Postiljonens vård- och omsorgsboende har arbetsmiljöverket gett underrättelse om verksamhetsförbud avseende 39 lägenheter vars hygienutrymmen inte uppfyller ställda krav.

33 av lägenheterna finns i en del av Postiljonen, kallad L-huset, som är uppsagd till 2025-09-30. Del av L-huset har tagits över utav socialnämnden som har verksamhet där.

Övriga sex lägenheter finns i Postiljonens övriga lokaler och de går att bygga om enligt arbetsmiljöverkets riktlinjer vilket genererar tomgångshyror löpande årligen för de lägenheterna.

Nämnden välkomnar att stadens utmaningar med parkleksbyggnader uppmärksammas. Nämnden ser behov av effektiva och stadsgemensamma lösningar samt att lösningar kring parkleksbyggnadernas bygglov löses. Staden bör ta principbeslut om att parkleksbyggnader är förenligt med park i detaljplan, för att undvika onödigt trassel där detaljplaner skulle behöva ändras bara för att kunna uppgradera parkleksbyggnaderna. Det finns vidare behov av att staden öppnar upp för att andra öppna mötesplatsverksamheter som öppen förskola och fritidsgård ska kunna bedrivas i parkleksbyggnader. Öppen förskola, parklek och fritidsgård är verksamheter som är mycket lika till sin art och kravet på lokalernas standard ska kunna likställas. Att bedriva dessa verksamheter i samma byggnad är också att betrakta som effektiv lokalanvändning.

Fritidsgårdslokalen Västboda i Farsta lades ner 1 januari 2025. Parkleken Nybygget i Gubbängen bedriver verksamhet i en paviljong med tillfälligt bygglov. Nämnden behöver hitta en permanent lösning.

Under hösten 2024 fattade nämnden beslut om att Fagerlids parklek ska återöppnas. Förvaltningen har beställt ny parkleksbyggnad hos fastighetsnämnden. Den nya byggnaden väntas stå klar i början av 2027.

Mötesplats Fagersjö, som i dagsläget inhyser öppen förskola, parklek och fritidsgård, är i stort behov av renovering, vilket kommer att medföra ökade lokalkostnader. Om nämnden, i samband med detta, behöver prioritera mellan de olika verksamheterna ligger det nära till hands att, med utgångspunkt i ovan nämnd utredning av stadens fritidsgårdar, prioritera att satsa på öppna fritidsverksamheter i de områden där det bor en större andel familjer med mindre ekonomiska resurser. Dessa återfinns exempelvis Fagersjö och Farsta strand.

Den 1 oktober 2026 ska stadsdelsnämnden återta parkskötseln i egen regi. Det är en utmaning att få tag på ändamålsenliga lokaler och stadens rutiner för inhyrning av lokaler medför långa beslut- och handläggningstider. Risk finns att aktuella privata fastighetsägare av ändamålsenliga lokaler väljer bort stadens nämnder som hyresgäster på grund av långa besluts- och handläggningstider. Här skulle stadens lokalprocess behöva snabbas på för att möjliggöra för stadens verksamheter att konkurrera om tillgång till de bästa och mest kostnadseffektiva lokalerna.

Socialnämnden har till nämnden beställt en ny servicebostad enligt LSS på Nordmarksvägen i Farsta Strand. Servicebostaden planeras att öppnas under fjärde kvartalet 2025. Serviceboendet får tolv lägenheter och en gemensamhetslokal. Boendet kommer också att innebära ökade kostnader till en början då nämnden inte har möjlighet att söka stimulansbidrag för de första åren.

I verksamhetsplanen 2025 har nämnden tagit beslut om aktiviteten att utreda de lokalmässiga förutsättningarna för att utveckla nämndens medborgarkontor och reception i förvaltningshuset genom att skapa en helhetslösning med fokus på att erbjuda Farstaborna en ännu bättre service. I arbetet med fleråringen och inriktningen med Farsta som ett fokusområde har nämnden lyft en möjlig lösning att ta över en del av ett våningsplan i dagens förvaltningshus farsta stadsdelsförvaltning idag delar med socialförvaltningen. På våningsplanet finns idag redan en receptionslösning på markplan vilket ger farstaborna en

naturlig ingång till förvaltningens verksamheter vid besök av olika slag. Om det är möjligt att gå vidare med en sådan lösning är det även kostnadseffektivt för att utveckla första förvaltningshus utifrån ett medborgarperspektiv. Investeringskostnaderna för aktuell del av våningsplan kan anpassas utifrån det ekonomiska läget då reception och mötesrum redan finns på aktuellt våningsplan.

5.5.2 Behov och planering av lokaler för år 2026-2033 (första planeringsperioden)

Nämnden har en pågående dialog med socialnämnden om ett antal kommande byggobjekt av LSS och SoL-boenden. Det är osäkert om och när nya boenden byggs. Medskick ifrån nämnden är att när ett boende byggs i stadsdelsområdet och där nämnden bedriver själva verksamheten bör antal platser tas i beaktande även utifrån ett ekonomiskt perspektiv. Det då ansvarig nämnd för verksamhet har svårt med budgethållning vid för få platser.

Boenden som är planerade att beställas av socialnämnden är ett serviceboende enligt LSS eller SoL i Farstarondellen som planeras öppna 2029 och en friliggande gruppboende Vilohemmet enligt LSS som planeras öppna 2027.

För närmare information angående boendeplan för personer med funktionsnedsättning enligt LSS och SoL, 2025-2035, se bilaga 3.

Det finns planer på att säga upp den administrativa lokalen Mossens gård (Tallkrogsvägen 66) per den 2025-06-30 med nio månaders uppsägningstid. I samband med uppsägningen anmäls avyttringen av lokalen till stadens hyresförhandlingsfunktion.

5.5.3 Behov och planering för lokaler år 2034-2045 (andra planeringsperioden)

Nämnden har endast planerade lokalförändringar utifrån ovan nämnda under första planeringsperioden.

5.6 Lokalplanering - pedagogisk verksamhet

5.6.1 Nuläge 31 januari 2025

Nämnden har en överkapacitet när det gäller förskoleplatser då barnunderlaget har minskat under 2024-2025. Pågående detaljplanearbete i olika faser medför osäkerheter när bostäder ska byggas framåt och när inflyttning sker.

De nya bostäderna i stadsdelsnämndsområdet kommer att påverka befolkningsutvecklingen och behovet av förskolor. I Swecos befolkningsprognos så beräknas barn i åldern 1-5 år öka först från 2032 och framåt.

För att möta den demografiska utvecklingen med färre barn i nutid och fler från och med 2032 planeras flera åtgärder inom förskola vilket innefattar avveckling av små och äldre förskolor men även planering av nya förskolor och upprustning av äldre. Den kommunala kapaciteten på cirka 2 090 platser kan komma att öka till cirka 2 110 platser år 2033.

För att säkra tillgången och möta behoven samarbetar nämnden med bland annat stadsbyggnads- och exploateringsnämnden.

För att kunna driva förskola med god kvalitet anser nämnden att nybyggnation av förskolor med 4-6 avdelningar, tillagningskök och gård är att föredra. Ett löpande arbete pågår med att se över möjligheter till att renovera och rusta upp äldre förskolor istället för att riva och bygga nya förskolor. Går inte det behöver äldre förskolor ersättas med nya som är bättre anpassade till dagens krav på resurseffektivitet, klimatsmarta lösningar och läroplanens utbildningsintentioner. Vid renovering eller nybyggnation av äldre förskolebestånd behöver nämnden kontinuerligt planera in förskolelokaler som kan aktiveras som evakueringslokaler under period tills renovering eller nybyggnation av förskola på plast är klar.

Lokalhyran beräknas hamna på samma hyresnivå med cirka 70 miljoner kronor för åren 2025 till 2035. Nämnden är medveten om vikten av att minska stadens investeringar samt hålla tillbaka nämndens hyreskostnader. Nämnden kommer noga följa framtida befolkningsprognoser samt hyreskostnadsutvecklingen för att göra rätt prioriteringar i utbyggnaden av förskolor.

5.6.2 Planering av lokaler för år 2026-2033 (första planeringsperioden)

Nybyggnation av lägenheter är på gång i flera av Farstas stadsdelar dock är planprocessen osäker om när byggnation kan aktualiseras. Flera projekt har skjutits på obestämd framtid. Byggs nytt lägenhetshus innebär det att efterfrågan på förskoleplatser kommer att öka. Generellt är det svårt att hitta lämplig mark att uppföra nya förskolor på. Flera byggföretag har överenskommelse med staden att bygga lägenhetsförskolor i sina bostadskvarter.

Förskolan Sunnan vid Sunneplan i centrala Farsta är en äldre förskola som är tomställd. Planen var att använda lokalen som evakueringsförskola men nämnden ser inget behov av evakuering i närtid så nämnden planerar att sägas upp avtalet. Avtalet har 18 månaders uppsägningstid.

SISAB kommer renovera Magelungnsskolan. Lokaler var förskolan sagoskogen i skolan ska renoveras för cirka 15 miljoner kronor. Det kommer ge en mycket stor hyreskostnadsökning för förskolan Sagoskogen. Utifrån det perspektivet har beslutats att återlämna förskolan Sagoskogens lokaler till SISAB. Tidplanen för återlämnandet av förskolans lokaler beror på när SISABs renovering kommer igång.

Förskolan Ejdern i Fagersjö är inhyrd i en paviljong med tillfälligt bygglov som löper ut 2028. Nämnden följer löpande behovet av paviljongen utifrån behov av antal förskoleplatser i området. Paviljong kan bli aktuell att avveckla tidigare än 2028.

Förskolan Växthuset i Sköndal har sagts upp med avflyttning 2025-09-30 då barnunderlaget har minskat i Sköndal.

Ett annex till förskolan Skogsbacken i Farsta strand som består av en huvudbyggnad och två mindre annex har sagts upp till 2025-09-30 då barnunderlaget minskat.

Förskolan Krabat i Farsta har sagts upp med avflyttning 2025-09-30, barnen har flyttats till nya moderna förskolor i området.

Det pågår en översyn av förskolan Kavat på Filipstadsbacken i Larsboda för eventuell omförhandling av hyresavtal till 1-årsavtal istället för som idag 3-årsavtal. Detta på grund av

minskat barnunderlag och möjlighet att träda ur lokal tidigare vid behov.

I dagsläget ser nämnden inget behov av förskolan Fölet i Farsta då nämnden har ett överskott av förskoleplatser i området. Dock har förskolan ett högt restvärde som gör det svårt att avveckla verksamheten. Årshyran 2025 är cirka 600 000 kr och det finns ett restvärde på 5,5 miljoner. Vid avveckling av lokalen gentemot SISAB får nämnden en engångskostnad på motsvarande restvärdet vilket ger svårigheter att avveckla lokal.

Stiftelsen Stora Sköndal planerar att bygga runt 4 500 bostäder. Byggprojektet är påbörjat men med stora fördröjningar. Stiftelsen planerar att själva stå för driften av förskolorna som ska byggas som totalt kommer att omfatta ett 60-tal avdelningar. Byggprojektet beräknas vara färdigställt år 2035 men tidsplanen är mycket osäkert.

I Telestaden i Farsta planeras nybyggnation av cirka 2000 bostäder. Totalt planeras byggnation av en kommunal fristående förskola med åtta avdelningar och ytterligare en förskola med sex avdelningar för att täcka behovet av förskoleplatser. Projektet är skjutet på obestämd framtid.

I Karlsvik strand vid Drevviken planeras 750 bostäder. Byggföretaget Nordr AB planerar en lägenhetsförskola med fyra avdelningar. Planering av bostäderna samt förskola är osäkert när i tid de beräknas byggas. Nuvarande plan är 2032.

Åke Sundvall Bygg AB bygger en förskola med fyra avdelningar i ett bostadshus i område Klockelund vid Drevviken. Cirka 500 bostäder planeras och förskolan beräknas vara klar år 2026.

Vid Magelungens Strand pågår detaljplanering gällande byggnation av 850 bostäder. Beräknad byggstart är osäker i nuläget. Nämnden har dialog med stadsbyggnadsnämnden, fastighetsnämnden och med berörda byggherrar om planering av förskolor för att möta kommande efterfråga på förskoleplatser. SISAB kommer att bygga en fristående sexavdelningsförskola och i övrigt kommer några av berörda byggbolag bygga en lägenhetsförskola i området.

I Bjurö etapp 2 som ligger i Farsta strand kommer Familjebostäder bygga en ny förskola med fyra avdelningar som beräknas stå klar 2029.

5.6.3 Planering av lokaler för år 2034-2045 (andra planeringsperioden)

Se information under första planeringsperioden gällande Stiftelsen Stora Sköndals byggplaner för sitt område som beräknas pågå fram till år 2035. Nämnden beräknar att behoven av bland annat förskoleplatser kommer att vara stort.

Inför behovet av fler förskoleplatser i andra planperioden har nämnden utrett förutsättningar för nybyggnad av förskolor på två befintliga förskoletomter i stadsdelsområdet. Nämnden har beställt en utredning av SISAB om möjligheten att i framtiden bygga större förskolor på fastigheten där förskolan Guldgruvan och förskolan Skogsbacken ligger idag.

Förskolan Guldgruvan - exploateringsnämnden har enligt beslut 2019-04-25 lämnat markanvisning till SISAB för utökad byggrätt för förskola. Ny detaljplan Dp 2019-00727 vann laga kraft 2021-06-29 och fastighetsreglering har gjorts och vunnit laga kraft 2022-02-

18.

Förskolan Skogsbacken - exploateringsnämnden har enligt beslut 2018-04-19 lämnat markanvisning till SISAB för att uppföra förskola inom området Tornö 2 i Farsta strand. Parterna har med anledning av detta träffat markanvisningsavtal 2018-08-28. I projektet har en ny detaljplan tagits fram, Dp 2019-00738 och vann laga kraft 2023-06-30.

Nämnden har i övrigt ingen detaljerad information om lokalförändringar för den andra planeringsperioden. Nämnden kan i dagsläget inte bedöma vilka lokalförändringar som är aktuella under perioden.

5.7 Övrig information

Statusredovisning av avveckling/omstrukturering

Brevvägen 14, Brevlådan 1

År 2023 sökte nämnden medel för tomgångshyror avseende 33 lägenheter i en del av huset på adressen, det så kallade L-huset. Under 2023 har den delen av adressen sagts upp med 24 månaders uppsägningstid. Under 2024 har socialnämnden tagit över lokalytor i L-huset för att inhysa annan verksamhet. I samband med övergången fortgår en dialog med Micasa angående förändring av nuvarande hyresavtal utifrån de nya förutsättningarna. När nya hyresförutsättningar är på plats avser stadsdelsnämnden att se över vilka eventuella kostnader som kvarstår gällande tomgångshyror. Avtal för L-huset löper till 2025-09-30.

6 Övriga redovisningar

Demokrati

Farsta stadsdelsnämnd avser under den kommande planperioden att hålla i det arbete som de senaste året funnits kring medborgardialoger och medborgarbudget.

Stadsdelsnämnden har identifierat behovet av en stärkt medborgardialog som ett sätt att öka Farstabornas delaktighet men också som ett sätt att bygga tillit och gemenskap. Under planperioden är följande områden prioriterade:

- Utveckla digitala verktyg inom socialtjänsten. Trots olika dialogforum är det en utmaning i att nå samtliga invånare som kommer i kontakt med socialtjänsten. Digitala verktyg kan vara en lösning för att nå fler personer och få in fler synpunkter, förslag och beskrivningar av upplevelser i kontakt med socialtjänsten för att förbättra verksamheterna.
- Utveckla dialogen mellan förskolans pedagoger och vårdnadshavare. Ett fördjupat och utvecklat samarbete mellan förskola och vårdnadshavare prioriteras för att säkerställa goda relationer där gemenskap, trygghet, samspel och kommunikation lyfts fram.
- Inom äldreomsorgens verksamheter finns boenderåd där representanter av äldre inom respektive verksamhet deltar. Som ett led i att utveckla boenderåd inom vård- och omsorgsboenden prövar man olika tillvägagångssätt för inbjudan till boenderåd. Detta i syfte att öka deltagandet, metoderna utvärderas löpande. Inbjudan kan exempelvis ske skriftligt samt genom muntlig dialog med varje enskild boende. På boenderåden

finns möjlighet att lämna synpunkter, önskemål om utformning av aktiviteter, mat och andra punkter som rör trivsel och meningsfull tillvaro.

- I enlighet med anhörigprogrammet se över möjligheterna för fler och nya dialogformer med anhörig inom äldreomsorgen.
- Nämnden avsätter medel för att kunna genomföra medborgarförslag. Under planperioden kommer det även vara fokus att öka besökarnas delaktighet i planering och genomförande av fritidens aktiviteter.
- Fortsätta synliggöra barns tankar och röster i förskolans verksamhet, bland annat med utställning på biblioteken.

Medborgardialoger kommer också vara en viktig utgångspunkt och arbetssätt i arbetet med Fokus Farsta/sammanhållen stad.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Fredrik Karlsson, Tillförordnad stadsdelsdirektör	2025-03-25